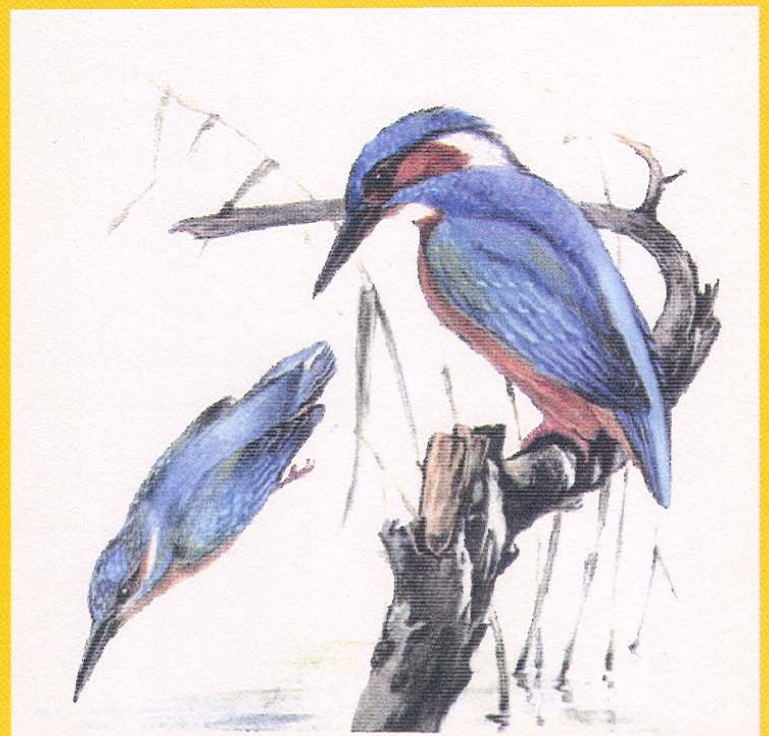
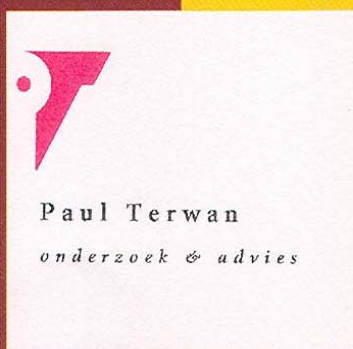

Evaluatie soortenbeleid provincie Noord-Holland 2000 - 2004

Evaluatie soortenbeleid provincie Noord- Holland 2000 - 2004

**Opdrachtgever:
Provincie Noord-Holland**

**Auteurs:
P. Terwan
C.J.G. Scharringa
R. van 't Veer**

**Landschap Noord-Holland
Paul Terwan onderzoek & advies**

**Castricum / Utrecht
oktober 2005**

Inhoud

Samenvatting van de conclusies en aanbevelingen

1. Inleiding	1
2. De regeling in feiten en cijfers	4
2.1 Aantallen aanvragen en toegekende bedragen	4
2.2 Betrokken soorten en soortgroepen	5
3. Resultaten van de regeling	9
3.1 Stimuleringseffect van de regeling	9
3.2 Behaalde natuurresultaten	9
3.3 Overige resultaten	13
4. Uitvoering van de regeling	15
4.1 Regelingsbepalingen	15
4.2 Sturing op soorten en aanvragers	19
4.3 Uitvoeringsmodel	20
5. Conclusies en aanbevelingen	23
5.1 Conclusies	23
5.2 Aanbevelingen	24
Bronnen	28
Bijlagen	
1. Totaaloverzicht aanvragers, projecten en bedragen	29
2. De enquêteresultaten in detail	33
3. Resultaten subsidieregeling 1997-1999	36

Samenvatting van de conclusies en aanbevelingen

Conclusies

- De regeling kan op grond van het grote aantal aangevraagde projecten als succesvol worden beschouwd en vormt een herkenbaar onderdeel van het natuurbeleid. In totaal zijn 100 projecten tussen 2000 en 2004 ingediend, waarvan 77 projecten uiteindelijk zijn uitgevoerd. 23 projecten zijn om budgettaire redenen niet gehonoreerd.
- De projecten waren vrij goed verspreid over de provinciale lijst van prioritaire soorten.
- De aanvragen komen van overheden, natuurorganisaties, vrijwilligersgroepen, agrarische natuurverenigingen en particuliere stichtingen.
- Een aantal projecten zou zonder de subsidieregeling niet of anders zijn uitgevoerd. Voor andere projecten heeft de regeling de realisering versneld.
- De meeste projecten zijn goed uitgevoerd en van een deel zijn gunstige natuureffecten bekend.
- Van een substantiële groep projecten zijn de natuureffecten onbekend of nog niet goed bekend, vooral omdat monitoring hiervan niet verplicht is.
- Andere problemen die naar voren kwamen: de soms te hoge subsidiedrempel, de beperkingen om gefaseerde langlopende projecten (onderzoek, planvorming, uitvoering, evaluatie) uit te voeren en het ontbreken van een aantal belangrijk geachte soorten in de provinciale lijst.

Aanbevelingen

- Het is gewenst om de lijst van provinciale prioritaire soorten te heroverwegen omdat niet alle relevante soorten vertegenwoordigd zijn en omdat de bestaande soortenlijst een sterke overlap vertoont met het landelijk (gebieden)beleid.
- Het monitoren en rapporteren van natuureffecten zou – althans zeker voor de meer experimentele projecten – een verplicht en expliciet subsidiabel onderdeel van de regeling moeten worden.
- Uitgaande van de kans op natuursucces verdient het aanbeveling om de te subsidiëren maatregelen te voorzien van de status ‘experiment’, ‘proef’ of ‘regulier’. Hierdoor ontstaat ook inzicht in de monitoringsbehoefte. Bij experimentele maatregelen verdient het bovendien aanbeveling om zoveel mogelijk aan te sluiten bij landelijke projecten (kennis en financiën).
- De regeling is momenteel vooral aanbodgericht. Voor bepaalde soorten of soortgroepen kan actiever worden gestuurd, bijvoorbeeld door een ‘projectenmakelaar’ aan te stellen. Hierbij kan worden gedacht aan Landschap Noord-Holland. De sturing op aanvragers en de promotie van de regeling kan hiermee worden vergroot.
- Het is te overwegen om de drempel van subsidiabele kosten te verlagen, in het bijzonder bij kansrijke projecten. Nu vallen kleinere projecten buiten de boot.
- Om de aanbevelingen uit de voorliggende rapportage te effectueren is heroverweging van het beschikbare budget is op zijn plaats. Als de soortenlijst wordt uitgebreid, monitoring subsidiabel wordt gesteld en er een projectmakelaar wordt ingeschakeld, is een hoger budget nodig dan de afgelopen jaren beschikbaar was.
- Het verdient sterke aanbeveling om een provinciaal soortenbeleidsplan op te stellen. Hierin kunnen niet alleen de aanbevelingen uit deze evaluatie een plaats krijgen, maar kan de provincie ook voorsorteren op de nieuwe LNV-lijn voor het soortenbeleid. Deze lijn noopt op een aantal belangrijke onderdelen (relatie soortenbeleid-gebiedenbeleid, verantwoordelijkheden andere actoren, relatie tot wetgeving) tot een provinciale

positiebepaling voor de onderhandelingen tussen rijk en provincie in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

1. Inleiding

Sinds 1998 kent de provincie Noord-Holland de Deelverordening Fonds Natuur- en Landschapsbescherming Noord-Holland 1998 (laatstelijk gewijzigd door Provinciale Staten in 2002). Onderdeel van het fonds is een subsidieregeling voor maatregelen ter bescherming van bedreigde en/of zeldzame diersoorten. De uitvoering van het soortenbeleid vloeit voort uit het Meerjarenprogramma Uitvoering Soortbescherming 2000-2004 en is een gezamenlijke activiteit van LNV en provincies. In deze periode stelde LNV voor Noord-Holland jaarlijks ruim €68.067,- ter beschikking. De provincie verhoogt dit bedrag met een eigen bijdrage van €45.378,-. De genoemde Deelverordening regelt – naast grondverwerving en ecologische verbindingzones – de subsidies aan soortbescherming tot een maximum van €113.445,- per jaar. Het ministerie van LNV wil het soortenbeleid voortzetten, maar de beleidsvoorbereiding heeft vertraging opgelopen. Daarom is de afspraak met de provincie voorlopig met één jaar (2005) verlengd. Vanaf 2007 zal het soortenbeleid onderdeel gaan uitmaken van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), waarover LNV en provincies momenteel afspraken maken.

De regeling voorziet in eenmalige subsidies in soortbeschermingsmaatregelen. Hiertoe stelt de provincie periodiek een lijst met prioritaire beschermingssoorten vast. Het jaarlijks beschikbare budget wordt verdeeld op basis van de verwachte bijdrage van de ingediende projecten aan de doelen van de regeling.

Om welke soorten gaat het?

In tabel 1 is weergegeven welke soorten de provincie heeft geselecteerd als prioritaire soorten voor subsidiëring. De tabel is gebaseerd op de soortenlijst zoals die vanaf 2002 is gebruikt. Hoewel de lijst in de evaluatieperiode enigszins is aangepast, zijn er voor andere soorten dan de hier vermelde tussen 2000 en 2004 geen projecten gefinancierd. Opmerkelijk is het grote aantal soorten van waterrijke en moerassige situaties (een voor Noord-Holland niet onlogische keuze). In de lijst zijn geen plantensoorten opgenomen, omdat het huidige soortenbeleid in Noord-Holland afgeleid is van het provinciale faunabeleid.

In de tabel is ook aangegeven hoeveel van de 25 provinciale soorten ook op de landelijke lijst voorkomt van het Meerjarenprogramma Uitvoering Soortbescherming (MUS). Daarnaast bestaat in Nederland ook de subsidieregeling Overlevingsplan Bos en Natuur (OBN), die gericht is op effectgerichte maatregelen tegen verdroging, verzuring en vermessing. Alhoewel de OBN-regeling oorspronkelijk gericht was op flora en vegetatie, maakt vanaf 2000 de fauna integraal deel uit van het natuurherstelprogramma. De OBN-regeling heeft als insteek het herstel van levensgemeenschappen en werkt strikt genomen niet vanuit een lijst met aangewezen diersoorten. Wel worden per levensgemeenschap groepen bedreigde diersoorten genoemd waarvoor maatregelen kunnen worden genomen en/of welke voor monitoring in aanmerking komen (Bosman et al. 1999, Lamers et al. 2001, Van Turnhout et al. 2003). De landelijke OBN regeling kent overigens een beperking in de uitvoering: de maatregelen kunnen alleen in natuurreservaten worden uitgevoerd en zijn alleen opengesteld voor Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en De Landschappen.

Evaluatievragen

Nu de deelverordening dit kalenderjaar afloopt, wil de provincie een tussenbalans opmaken. Daartoe heeft de provincie Landschap Noord-Holland benaderd, waar recent een aantal medewerkers van de voormalige Afdeling Onderzoek van de provincie is gestationeerd. Het Landschap heeft vervolgens Paul Terwan onderzoek & advies gevraagd om een deel van de evaluatievragen te beantwoorden.

In samenspraak met de provincie zijn de volgende evaluatievragen geformuleerd:

1. Wat is de omvang en aard van de aanvragen? Welke partijen vragen aan, om welke maatregelen gaat het, welke aanvragen zijn afgewezen en om welke redenen?
2. Hoe verhouden de gehonoreerde aanvragen zich tot de jaarlijkse beleidsprioriteiten?
3. Welke resultaten zijn geboekt, en wel in termen van:
 - deelname (spreiding over regio's, over doelgroepen etc.);
 - uitgevoerde maatregelen;
 - voor zover gemeten: concrete natuurresultaten;
 - spin-off: uitstraling van de regeling?Is de regeling daarmee een geschikt instrument voor provinciaal soortenbeleid?
4. Hoe verloopt de uitvoering? Wat zijn de ervaringen van uitvoerder (provincie) en deelnemers met (onder meer):
 - de regelingsbepalingen;
 - de aanvraagprocedure;
 - de vereiste medefinanciering?
5. Zijn er andere uitvoeringsconstructies denkbaar en zinvol?

Aanpak

De geformuleerde evaluatievragen zijn langs drie wegen beantwoord:

1. Analyse van de gehonoreerde aanvragen naar aanvrager, betrokken soorten of soortgroepen en (voor zover beschikbaar) feitelijke resultaten van het project. Dit is gedaan op basis van de provinciale statistieken, de jaarlijkse rapportages van de provincie aan het ministerie van LNV en projectrapportages van de aanvragers aan de provincie.
2. Inbreng van de aanvragers zelf:
 - a. aan alle aanvragers is een enquête met evaluatievragen gestuurd. Ongeveer tweederde van de aanvragers heeft de vragenlijst geretourneerd;
 - b. gesprekken met de twee 'grootste' aanvragers: Landschap Noord-Holland (vooral de afdeling Landschapsbeheer: J. Hamers en J. Harder) en De Vlinderstichting (M. Wallis de Vries en H. de Vries);
 - c. incidenteel: aanvullende (mondelijke) informatie over de projectresultaten.
3. Gesprekken met provinciale medewerkers (K. Lansing en N. Jonker).

Tabel 1. De prioritaire soorten in Noord-Holland en hun voorkomen op landelijke lijsten

Soorten op de provinciale lijst	Op soortenlijst MUS*	Landelijke aandachtssort MUS**	Landelijk soortbeschermingsplan	Genoemd in regeling OBN***
Zoogdieren				
- das	+	+	+	-
- noordse woelmuis	+	+	+	+
- waterspitsmuis	-	-	-	+
- baardvleermuis	+	-	+	-
- grootoorvleermuis	+	-	+	-
- meervleermuis	+	-	+	-
Vogels				
- kerkuil	+	-	+	-
- steenuil	+	+	+	-
- oeverzwaluw	+	+	-	-
- boerenzwaluw	-	-	-	-
- huiszwaluw	-	-	-	-
- ijsvogel	+	+	-	-
- roerdomp	+	+	+	+
- lepelaar	+	+	+	+
- visdiefje	+	+	+	+
- zwarte stern	+	+	+	+
Amfibieën en reptielen				
- zandhagedis	-	-	-	+
- kamsalamander	+	+	+	+
- ringslang	+	+	+	+
Insecten				
<i>Dagvlinders:</i>				
- zilveren maan	+	+	+	+
- aardbeivlinder	+	+	+	+
- kommavlinder	+	-	-	+
- grote parelmoervlinder	+	-	-	+
<i>Libellen:</i>				
- groene glazenmaker	+	+	+	+
Vissen				
- (Europese) meerval	+	-	-	-

* dit zijn de landelijk bedreigde soorten uit het Meerjarenprogramma Uitvoering Soortenbeleid

** dit is een selectie uit de landelijk bedreigde soorten die in de periode van het Meerjarenprogramma landelijk aandacht krijgen

*** soorten genoemd in Bosman et al. 1999, Lamers et al. 2001 en Van Turnhout et al. 2003; de soorten staan niet op zich, maar zijn strikt gerelateerd aan te herstellen levensgemeenschappen

Verhouding tot landelijke evaluatie

Tegelijk met deze provinciale evaluatie voerde onderzoeksinstituut Alterra in opdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) een landelijke evaluatie uit van het soortenbeleid, waarover inmiddels is gepubliceerd (Groot Bruinderink et al. 2005). Daartoe is mede vanuit deze evaluatie tussentijds informatie toegeleverd.

De landelijke evaluatie bestrijkt de periode van het Meerjarenprogramma: 2000-2004. Hoewel de provinciale regeling al vanaf 1997 bestaat, hebben we ervoor gekozen om onze evaluatie eveneens op deze periode toe te spitsen. Een overzicht van de voorgaande jaren is opgenomen in bijlage 4.

2. De regeling in feiten en cijfers

2.1 Aantallen aanvragen en toegekende bedragen

Tabel 2 geeft een beeld van de aanvragen, projecten en toekenningen in de evaluatieperiode.

Tabel 2. Aanvragers, projecten en toegekende bedragen 2000-2004

aanvrager	aantal projecten	toegekend bedrag (€)	% van totaal toegekend bedrag
Overheden		145.654	27
Hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen	1	8.000	1,5
Recreatieschap Het Twiske	3	28.139	5
Recreatieschap Spaarnwoude	1	10.000	2
Gemeente Amsterdam, stadsdeel Noord	3	40.943	7,5
Gemeente Amsterdam, stadsdeel Osdorp	1	2.891	0,5
Gemeente Amsterdam, stadsdeel Zuideramstel	1	1.837	0,5
Gemeente Langedijk	2	13.613	2,5
Gemeente Wieringen	1	18.151	3
Gemeente Haarlemmermeer	1	12.500	2
Gemeente Texel	1	3.000	0,5
Gemeente Bergen	1	6.580	1
Natuurorganisaties		334.174	62
Vereniging Natuurmonumenten	1	10.876	2
Landschapsbeheer Noord-Holland*	14	101.561	19
Noord-Hollands Landschap*	1	4.720	1
Landschap Noord-Holland*	12	63.229	12
St. Goois Natuurreservaat	1	22.689	4
Landschapsbeheer Zuid-Holland	1	5.445	1
Kerkuilenwerkgroep NH	4	17.279	3
Stenuilenwerkgroep NH	3	12.172	2
De Vlinderstichting	10	82.753	15
VZZ	1	4.237	1
KNNV / Vogelwerkgroep Alkmaar e.o.	1	7.388	1,5
Vogelwerkgroep Den Helder	1	1.825	0,5
Agrarische natuurverenigingen		30.489	5,5
Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland	1	18.151	3
Vereniging Agrarisch Natuurbeheer De Amstel	1	2.575	0,5
Vereniging Agrarisch Natuurbeheer W-Friesland	1	9.763	2
Overig		33.206	6
Wildbeheereenheid Amstelland	1	3.004	0,5
NV-PWN	3	8.303	1,5
Waterleidingbedrijf Amsterdam	1	6.808	1
Stichting De Bovenlanden	1	6.135	1
Stichting Historisch Goed Loosdrecht	1	3.117	0,5
Stichting De Poelboerderij	1	2.009	0,5
Totaal 31 aanvragers	77	539.691	100

* vanaf 2003 zijn Landschapsbeheer en Noord-Hollands Landschap samengegaan in Landschap Noord-Holland. Deze 3 organisaties zijn als 2 aanvragers gerekend

Het overzicht laat het volgende beeld zien:

- a. van 2000 tot en met 2004 zijn er 77 projecten van 31 aanvragers gehonoreerd tot een totaalbedrag van bijna €540.000,-;
- b. ruim 60% van de gehonoreerde aanvragen kwam van natuurorganisaties, ruim een kwart van overheden;
- c. bij de natuurorganisaties zijn er twee die relatief ‘grootverbruiker’ van de regeling zijn: Landschap Noord-Holland (vooral de voormalige Landschapsbeheer-poot; 27 projecten en 32% van het totale budget) en de Vlinderstichting (10 projecten en 15% van het totale budget);
- d. onder de overheden nemen de gemeenten een prominente plaats in;
- e. er zijn maar weinig projecten aangevraagd door agrarische natuurverenigingen (ruim 5% van het totaalbudget);
- f. er zijn niet of nauwelijks projecten van particulieren en relatief weinig projecten van plaatselijke vrijwilligersgroepen.

De projecten en subsidies per aanvrager zijn in meer detail weergegeven in bijlage 1.

Niet-gehonoreerde aanvragen

In de periode 2000-2004 zijn er elk jaar meer aanvragen binnengekomen dan er konden worden gehonoreerd. In totaal zijn er 23 projecten afgewezen, als volgt verdeeld over de 5 geëvalueerde jaren:

2000: 4 projecten van 4 aanvragers

2001: 5 projecten van 5 aanvragers

2002: 1 project van 1 aanvrager

2003: 4 projecten van 4 aanvragers

2004: 9 projecten van 9 aanvragers

Afwijzing van projecten heeft slechts incidenteel op inhoudelijke gronden plaatsgevonden. Meestal was de reden budgettair (overschrijding plafond).

2.2 Betrokken soorten en soortgroepen

Kijken we naar de soorten en soortgroepen die door de regeling een steuntje in de rug hebben gekregen (tabel 3 en figuren 1 en 2), dan ontstaat het volgende beeld:

- a. er zijn projecten gefinancierd voor 22 soorten en soortgroepen (de drie soorten vleermuizen zijn hierbij als één soortgroep gerekend, omdat niet altijd duidelijk is op welke soort een project zich richt);
- b. van de 22 soorten staan er 18 ook op de lijst van prioritaire soorten in het Meerjarenprogramma. Hieraan is een bedrag besteed van €509.976,-, ofwel 94% van de totaal toegekende subsidie. Van deze 18 heeft het Meerjarenprogramma er 14 betiteld als landelijke aandachtsoort (waarvoor in de periode 2000-2004 ook landelijk actie wordt ondernomen). Aan deze soorten is €426.119,-, ofwel 79% van de totale subsidie besteed. Voor 13 soorten is een landelijk soortbeschermingsplan van kracht;
- c. verreweg het meeste geld (43% van het totaalbudget) is besteed aan vogels. Daarna volgen amfibieën en reptielen (23%), insecten (17%) en zoogdieren (16%). Vissen zijn met 1% van de middelen slecht vertegenwoordigd;
- d. er zijn geen botanische projecten gefinancierd. Zoals gezegd (hoofdstuk 1) heeft Noord-Holland geen planten opgenomen in zijn soortenlijst;
- e. er zijn enkele soorten en soortgroepen die eruit springen: riet- en moerasvogels (22%), ringslang (12%) en Noordse woelmuis (7%). Tezamen met waterspitsmuis,

- kamsalamander en zilveren maan, bij elkaar goed voor bijna de helft van het bestede geld, zijn dit bij uitstek soorten van waterrijke en moerassige gebieden;
- f. de provincie heeft projecten voor 15 van de landelijke prioritaire soorten gesubsidieerd;
 - g. vergeleken met de landelijke soortenlijst heeft de provincie 4 extra soorten benoemd (waterspitsmuis, boerenzwaluw, huiszwaluw en zandhagedis). Voor al deze soorten zijn projecten gehonoreerd, tezamen goed voor 5,5% van de totale subsidie. Ook heeft de provincie twee algemene landelijke doelsoort(en) nader uitgesplitst, c.q. benoemd:
 - bij de vleermuizen: baardvleermuis, grootoorvleermuis en meervleermuis. Naar deze soortgroep ging in totaal 7% van de subsidie;
 - bij de moerasvogels: roerdomp, lepelaar, visdiefje en zwarte stern. Naar deze specifieke soorten ging 12% van de subsidie;
 - h. ook zijn enkele projecten voor de gierzwaluw gefinancierd (4% van het totaal). Deze soort staat niet op de landelijke lijst en staat sinds 2002 niet meer op de provinciale lijst;
 - i. ook het omgekeerde komt voor: voor de das, zowel een landelijke als provinciale aandachtsoort, zijn in de evaluatieperiode (vanaf 2000) geen projecten gefinancierd.

Verhouding tussen onderzoek, planvorming, uitvoering en voorlichting

Veel projecten hebben meerdere aspecten in zich (bijv. het maken en ophangen van nestkasten in combinatie met het uitbrengen van een voorlichtingsfolder), die in de begroting niet altijd precies zijn uitgesplitst. Daarom is het bijna ondoenlijk om de verhouding tussen onderzoek, planvorming, uitvoering en voorlichting van alle 77 projecten exact te bepalen. Wel kunnen we in algemene zin iets zeggen over het karakter van de gehonoreerde projecten:

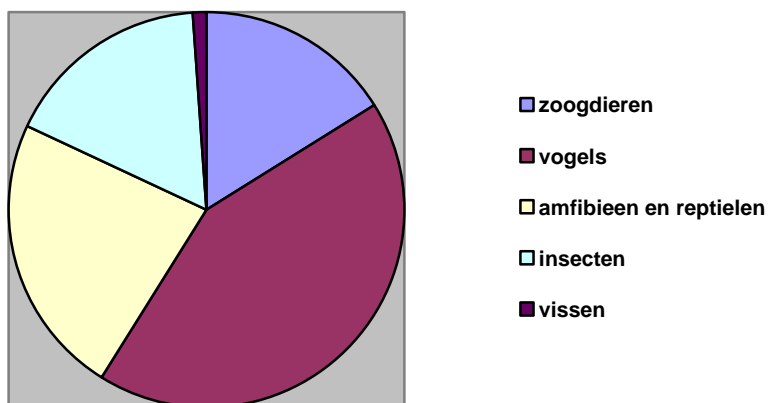
- de meer op biotopen gerichte projecten (zie ook hoofdstuk 3) bestaan niet zelden uit verschillende fasen en hebben vaak een relatief lang voortraject met onderzoek en planvorming;
- de sterk uitvoeringsgerichte projecten hebben – zoals de naamgeving al aangeeft – een relatief hoog gehalte aan uitvoeringskosten;
- er is relatief weinig geld besteed aan voorlichting.

Zeer globaal gezien, is de inschatting dat 50 à 60% van de middelen is besteed aan uitvoering, circa eenderde aan onderzoek en planvorming en hooguit 10% aan voorlichting.

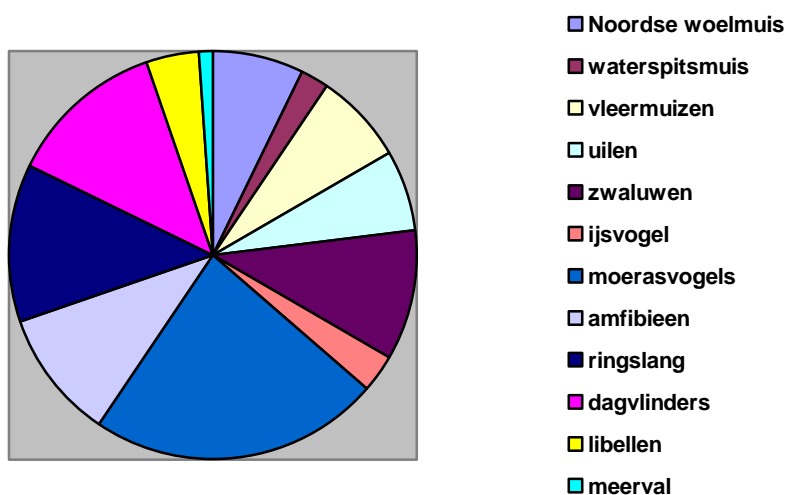
Overeenkomsten en verschillen met de kerncijfers 1997-1999

De Noord-Hollandse regeling bestond al enkele jaren voor de inwerkingtreding van het Meerjarenprogramma. Daarom zijn volledigheidshalve ook de cijfers van de eerste jaren (1997-1999) samengevat, en wel in bijlage 4. Omdat in deze jaren redelijk grote bedragen zijn toegekend aan soortgroepen (roofvogels, weidevogels, ganzen) die al snel niet meer tot de prioritaire soorten werden gerekend, zijn deze in het overzicht apart gehouden. De rest van de soorten waarvoor projecten zijn gefinancierd, is goed vergelijkbaar met de periode 2000-2004. Vergeleken met 2000-2004 zien we in de 'statistieken' over voorgaande jaren:

- een groter aandeel amfibieën (vooral kamsalamander) en vooral insecten (met de zilveren maan en grote parelmoervlinder), een veel kleiner aandeel vogels;
- dat projecten voor soortgroepen die in 2000-2004 niet langer prioritair zijn (weidevogels, roofvogels en ganzen) indertijd een kwart van het totale budget besloegen. Voor weidevogels geldt bovendien dat hier inmiddels langs andere wegen subsidie wordt verstrekt voor de (organisatie van de) bescherming;
- het ontbreken van projecten voor de das en de otter in de periode 2000-2004;
- een groter aandeel onderzoek en planvorming in de periode 1997-1999. Dat is niet onlogisch, omdat dit in gefaseerde projecten de eerste activiteiten zijn. In 2000-2004 ligt het accent wat meer op de uitvoering.

Figuur 1. Verdeling van de soortbeschermingssubsidies in Noord-Holland (2000-2004) over de gesubsidieerde soortgroepen

Figuur 2. Nadere specificatie van de verdeling van de Noord-Hollandse soortbeschermingssubsidies (2000-2004) over de gesubsidieerde soorten

Tabel 3. Subsidietoekenningen 2000-2004 per soort(groep)*

Soortgroep en soort(en)	Toegekende bedrag (€)	Percentage van totaal
Zoogdieren	85.674	16
- das	--	--
- noordse woelmuis	39.370	7
- waterspitsmuis	9.763	2
- vleermuizen (alg.)	31.187	6
- baardvleermuis	1.826	0,3
- grootoorvleermuis	1.826	0,3
- meervleermuis	1.702	0,3
Vogels	231.747	43
- kerkuil	18.566	3
- steenuil	17.039	3
- oeverzwaluw	28.404	5
- boerenzwaluw	5.336	1
- huiszwaluw	1.702	0,3
- gierzwaluw	23.602	4
- ijsvogel	17.550	3
- riet- en moerasvogels (alg.)	27.665	5
- roerdomp	49.131	9
- lepelaar	6.050	1
- visdiefje	14.331	3
- zwarte stern	22.371	4
Amfibieën en reptielen	124.253	23
- algemeen (faunapassages, poelen)	34.419	6
- zandhagedis	12.914	2
- (kam)salamander	13.462	2
- ringslang	63.458	12
Insecten	91.882	17
<i>Dagvlinders:</i>		
- zilveren maan	18.763	3
- aardbeivlinder	26.244	5
- kommavlinder	6.356	1
- grote parelmoervlinder	16.259	3
<i>Libellen:</i>		
- groene glazenmaker	24.260	4
Vissen	6.135	1
- (Europese) meerval	6.135	1
Totaal	539.691	100

* toekenningen die betrekking hebben op meer soorten of soortgroepen, zijn - als de uitgaven niet per soort zijn gespecificeerd - gelijkelijk over de betrokken soorten of soortgroepen verdeeld

3. Resultaten van de regeling

3.1 Stimulerings­effect van de regeling

Uit de enquête (zie bijlage 2) blijkt dat het merendeel van de aanvragers al langer plannen had voor het project waarvoor zij subsidie hebben gekregen. Niettemin geeft de overgrote meerderheid aan dat de provinciale subsidie de uitvoering van het project heeft versneld. Bijna 60% van de projecten zou zonder subsidie niet van de grond zijn gekomen, voor 20% van de projecten is dat ongewis. Slechts 20% van de gesubsidieerde projecten zou ook zonder subsidie zijn uitgevoerd, zij het met vertraging. Ook de ‘grote’ aanvragers zoals Landschap Noord-Holland¹ en de Vlinderstichting geven aan dat er zonder subsidieregeling veel minder projecten zouden zijn gerealiseerd. Wat dit betreft heeft de regeling dus zeker de stimulerende functie vervuld die hij beoogt te vervullen.

Daarnaast heeft de regeling medefinanciering en pers- en publieksactiviteiten mogelijk gemaakt (zie § 3.3). Ook deze kunnen worden gezien als belangrijke resultaten van de regeling.

3.2 Behaalde natuurresultaten

Reguliere en experimentele maatregelen

Van een gesubsidieerd project mag worden verwacht dat het op maatregelniveau goed is uitgevoerd. Maar of er ook natuurresultaten zijn, is tevoren niet altijd goed te voorspellen. Soortenbeleid zal immers voor een deel *trial and error* zijn, omdat bij de aanvang van een project niet altijd goed bekend is wat de beste herstel­methode is. Het landelijk herstelprogramma 'Overlevingsplan Bos & Natuur', kortweg OBN, kent in dit opzicht zelfs drie soorten maatregelen: experimentele maatregelen, proefmaatregelen en reguliere maatregelen.

Bij de reguliere maatregelen is het effect goed bekend: als de maatregelen correct worden uitgevoerd, dan worden er gewoonlijk ook concrete natuurresultaten geboekt. Binnen de Noord-Hollandse regeling behoren tot reguliere maatregelen onder andere de plaatsing van uilenkasten, het maken van broeihopen voor ringslangen en het aanleggen van poelen voor amfibieën.

Bij proefmaatregelen gaat het om maatregelen die in de praktijk resultaten hebben opgeleverd, maar waarvan de effecten nog onvoldoende bekend zijn. Tot de proefmaatregelen behoren o.a. het aanleggen van ijsvogelwanden en het creëren van overwinteringsplekken voor vleermuizen. Beide maatregelen leveren onder bepaalde omstandigheden goede resultaten op, maar het komt ook voor dat de bezetting met vleermuizen of ijsvogels vooralsnog uitblijft. Waardoor dit negatieve effect wordt veroorzaakt, is nog niet geheel duidelijk.

Experimentele maatregelen zijn typische *trial and error* maatregelen, waarbij de ervaring nog moet leren wat de beste maatregel uiteindelijk zal zijn. Als de resultaten tegenvallen, wil dat dus niet meteen zeggen dat het project is mislukt. Een goed voorbeeld hiervan is de uitzetting van de Zilveren Maan en de daarbij behorende aangepaste beheermaatregelen.

¹ Landschap Noord-Holland bestond tot aan 1 jan 2003 uit twee organisaties: Noord-Hollands Landschap en Landschapsbeheer Noord-Holland.

De resultaten van de gesubsidieerde projecten kunnen daarom op twee niveaus worden beoordeeld:

- het niveau van maatregelen: zijn de maatregelen om de soort(groep) te stimuleren goed uitgevoerd?
- de feitelijke natuurresultaten: hebben de getroffen maatregelen daadwerkelijk geleid tot een toename van de soort(groep)?

Ten aanzien van het niveau van de maatregelen kan geconcludeerd worden dat het aan te bevelen is om onderscheid te maken in experimentele maatregelen, proefmaatregelen en reguliere maatregelen. Op deze wijze kan zowel vooraf als achteraf beter worden beoordeeld of de maatregel het beoogde effect heeft opgeleverd. Informatie over de feitelijke natuurresultaten zal daarom belangrijker zijn naarmate de maatregel een meer experimenteel of proefmatig karakter heeft. Dit vereist uiteraard meetgegevens, en die blijken niet altijd aanwezig te zijn. Hier speelt mee dat effectmonitoring en evaluatie onder de regeling niet subsidiabel waren (zie ook hoofdstuk 4) en vaak werden uitgevoerd door vrijwilligers, of door anderen dan de aanvrager en/of uitvoerder van het project.

Kunstmatige voortplantingslocaties en biotoopherstel

Ecologisch gezien kunnen de uitgevoerde projecten in twee typen worden verdeeld:

- projecten die zich richten op het aanleggen of aanbrengen van kunstmatige voortplantings- en broedlocaties ter verbetering van het voortplantingssucces;
- projecten die zich richten op de verbetering of het herstel van het voortplantings- of fourageerbiotoop.

Voorbeelden van projecten die zich direct richten op het voortplantingssucces zijn: het plaatsen van nestkasten of andere broedgelegenheden voor broedvogels als zwarte stern, visdiefje en kerkuil, het aanleggen van broedwanden voor ijsvogels en het creëren van broeihopen voor de ringslang. Dit zijn - qua verwacht natuurresultaat - relatief eenvoudige projecten met een sterk accent op uitvoering.

Projecten die gericht zijn op biotoopverbetering omvatten maatregelen als plaggen, maaien, het uitgraven, verdiepen of verbreden van poelen en het creëren van ondiepe, waterrijke oevers. Deze projecten zijn gericht op de verbetering van een biotoop dat door verruiging of verlanding ongeschikt is geworden. In Noord-Holland zijn deze projecten vooral gericht geweest op soorten van moerassige en waterrijke situaties (broedvogels, noordse woelmuis, kamsalamander, zilveren maan, libellen) en op soorten van duinen en andere zandige biotopen (duinvlinders, zandhagedis). Deze projecten kennen doorgaans een langer traject - ze worden niet zelden voorafgegaan door onderzoek en planvorming - en de natuurresultaten zijn ongewisser en vaak pas na verloop van tijd zichtbaar.

Beide typen projecten hebben hun waarde, maar verschillen sterk in 'monitoringsgemak' (uitvoeringslast) en in de voorspelbaarheid van de natuureffecten. Zo is het simpeler om vast te stellen of een ijsvogelwand of kerkuilenkast bewoond is, dan om een zilveren maan aan te treffen in een uitgestrekt moerasgebied. Ook zal duidelijker zijn dat het natuurresultaat met het plaatsen van een kunstmatige voortplantingslocatie, waarvan bekend is dat de soort er graag gebruik van maakt, veel meer voorspelbaar is dan een project dat zich richt op biotoopherstel. Bij biotoopherstel beïnvloeden effecten als verdroging, verzuring en mate van eutrofiëring heel sterk het uiteindelijke resultaat.

Op ecologische gronden kan er discussie bestaan over de noodzaak van het creëren van kunstmatige broed- en voortplantingslocaties. In dit opzicht is het nuttig om de noodzaak van deze maatregelen af te wegen tegen het duurzaam effect van deze maatregelen. Indien biotoopherstel een duurzaam effect oplevert, dan zullen dit soort maatregelen uiteraard meer de voorkeur dienen te krijgen. Echter, voor soorten die in ons land afhankelijk zijn van gebouwen, lijkt biotoopherstel minder voor de hand te liggen. Tenzij door veranderingen het voedselhabitat is aangetast. Indien experimentele maatregelen die gericht zijn op biotoopherstel technisch eenvoudig (ook financieel) kunnen worden uitgevoerd, dan verdient het aanbeveling om deze maatregelen via de regeling te stimuleren.

Twee voorbeelden:

- a. bij het aanleggen van een kunstmatige wand voor ijsvogelbroedplaatsen dient altijd te worden overwogen of biotoopherstel tot gelijkwaardige of zelfs betere resultaten kan leiden. Hiertoe behoren o.a. het omtrekken van een boom met een flinke wortelkruit en/of het creëren van helder, visrijk water;
- b. het aanleggen van een schelpenbank of een nestvlotje met schelpen voor visdiefjes heeft in de praktijk bewezen tot resultaten te leiden. Maar omdat de opgebrachte schelpenmat zeer gevoelig is voor verruiging, blijkt de maatregel bij het ontbreken van een regulier beheer al na enkele jaren geen effect meer op te leveren. In dit bijzondere geval moet daarom worden heroverwogen of het aanleggen van schelpenbanken al of niet een zinnige soortbeschermingsmaatregel is. Onder natuurlijke condities, in een dynamisch milieu langs de kust, is de aanleg van een schelpenbank overigens wel te motiveren. Ook hier blijft echter regulier beheer belangrijk om verruiging te voorkomen.

Tabel 4 geeft per soort een indicatief beeld van de aard, status (voorspelbaarheid effecten) en de effectiviteit van de maatregelen. Tevens wordt aangegeven of de monitoring van de effecten eenvoudig, complex of arbeidsintensief zijn. In de laatste kolom wordt de kostenindicatie per soort of soortengroep aangegeven, gebaseerd op de toegekende bedragen tijdens de periode 2000-2004.

Beschikbaarheid van meetgegevens

Van ongeveer 40% van de 77 gehonoreerde projecten zijn in de provinciale archieven rapportages gevonden die ook iets zeggen over de uitvoering en resultaten van het project. Dat is niet bijster veel en ontoereikend om degelijke conclusies te trekken over de effecten van de regeling.

Uit de enquête, die ongeveer 45% van de projecten dekt (met de twee 'grootaanvragers', de Vlinderstichting en Landschap Noord-Holland, afdeling Landschapsbeheer, zijn aparte gesprekken gevoerd), komt het volgende beeld naar voren (zie ook bijlage 2):

- van grofweg de helft van de projecten is het natuureffect gunstig (volgens opgave van de aanvrager). Dit is overigens niet altijd geboekstaafd in rapportages die ook bij de provincie bekend zijn; soms beschikt de aanvrager over ongepubliceerde meetgegevens. Dit geldt bijvoorbeeld voor 5 van de 34 projecten waarvoor een vragenlijst is ingevuld;
- van grofweg de andere helft zijn de feitelijke natuureffecten (nog) niet bekend. Slechts in enkele gevallen wordt aangekondigd dat hierover nog een rapportage volgt;
- in slechts drie gevallen wordt gemeld dat het project is mislukt of dat de natuurresultaten teleurstellend zijn.

Er is dus een grote mate van onzekerheid over de feitelijke natuureffecten.

Tabel 4. Maatregelniveau, effectiviteit en monitoringgemak per soort(groep)

Soortgroep en soort(en)	Maatregelen	Status maatregelen	soort maatregel	Monitoring	Resultaat	Kostenindicatie
Zoogdieren						
- noordse woelmuis	plaggen, maaien, waterhuishoud.	P	B	++	?	***
- waterspitsmuis	plaggen, waterhuishouding	P	B	++	?	*
- vleermuizen (alg.)	aanleg overwinteringslocaties	P	K	++	+	*
Vogels						
- kerkuil	aanleg nestkasten	R	K	+	+++	**
- steenuil	aanleg nestkasten	R	K	+	++	**
- oeverzwaluw	aanleg wand	P	K	+	+	***
- boerenzwaluw	plaatsing nestplankjes	R	K	+	?	*
- huiszwaluw	plaatsing nestplankjes	R	K	+	?	*
- gierzwaluw	plaatsing nestdakpannen	R	K	+	+	***
- ijsvogel	aanleg wand	P	K	+	++	**
- riet- en moerasvogels:						
- roerdomp	plaggen, waterhuishouding	P	B	++	++	***
- lepelaar	biotoopherstel	P	B	+	?	*
- visdiefje	aanleg vlotjes, schelpenbank	P	K	+	- +	**
- zwarte stern	aanleg vlotjes, waterhuishouding	P	K, B	+	0	***
Amfibieën en reptielen						
- algemeen	aanleg faunapassages, poelen	P	B, O	+,++	++	***
- zandhagedis	plaggen	P	B, O	++	++	**
- (kam)salamander	aanleg poelen	P	B, O	+	++	**
- ringslang	aanleg broeihopen	R	K, O	+	++	***
Insecten						
- zilveren maan	herintroductie, maaien	E	P, B	+++	- +	**
- aardbeivlinder	onderzoek	E	P, B	+++	0	***
- kommavlinder	onderzoek	E	P, B	+++	0	*
- grote parelmoervlinder	onderzoek	E	P, B	+++	0	**
- groene glazenmaker	plaggen, waterhuishouding	E	P, B	++	+	**
Vissen						
- (Europese) meerval	planvoorbereiding	E	P, B	+++	?	*

Status maatregelen:	Resultaat:
E experimentele maatregel	? resultaat onbekend, monitoring ontbreekt
P proefmaatregel	0 maatregelen hebben nog geen effect gehad
R reguliere maatregel	- maatregelen hebben geen effect gehad
	+ maatregelen deels succesvol
Soort maatregelen:	++ maatregelen succesvol
B maatregel gericht op biotoopherstel	+++ maatregelen zeer succesvol
K aanbrengen van kunstmatige nest- of voortplantingsgelegenheden	
O maatregel gericht op ontsnippering	Kostenindicatie: totale kosten per soort tijdens de periode 2000-2004:
P maatregel gericht op planvoorbereiding en/of kennisverbetering	* kosten < €10.000
	** kosten €10.000 - 20.000
	*** kosten > €20.000
Monitoring:	
+ monitoring eenvoudig	
++ monitoring relatief eenvoudig, vrij arbeidsintensief	
+++ monitoring complex en/of arbeidsintensief	

Voorbeelden van natuureffecten

Van een aantal projecten of groepen projecten zijn de natuureffecten nader in beeld gebracht. Bijlage 3 bevat daarvan een overzicht. Hier volstaan we met een indicatie van de natuureffecten van de verschillende typen gesubsidieerde projecten en enkele kaders met voorbeelden van projecten met gunstige en minder gunstige natuureffecten.

3.3 Overige resultaten

Loggemaakte medefinanciering

Aangezien de provincie slechts een deel van de totale kosten subsidieert, is medefinanciering een vereiste. De totale kosten van de in 2000-2004 gehonoreerde projecten bedroegen € 1.359.718,-. Omdat de provincie hiervan in totaal € 539.691,- (40%) heeft gesubsidieerd, is een bedrag van € 820.027,- (60%) op andere wijze gefinancierd. Uit de enquêtes komt naar voren dat ruim eenderde van de projecten mede uit eigen middelen is gefinancierd en ruim tweederde van de projecten uit elders verkregen subsidies. Hier wordt een bont scala aan overheden (met name gemeenten en waterschappen), organisaties (waaronder terreinbeheerders) en goede-doelenfondsen (zoals de Postcodeloterij) genoemd. Overigens vinden verschillende respondenten van de enquête dat de vereiste medefinanciering aanvragers voor problemen stelt (zie hoofdstuk 4). Tegelijk wordt gezegd dat de provinciale subsidie als zodanig wel bijdraagt aan het vinden van andere financiers (die op hun beurt ook vaak weer mede-financiering vereisen).

Uitstralingseffecten

Er blijkt - overigens op bescheiden schaal - sprake van de volgende uitstralingseffecten:

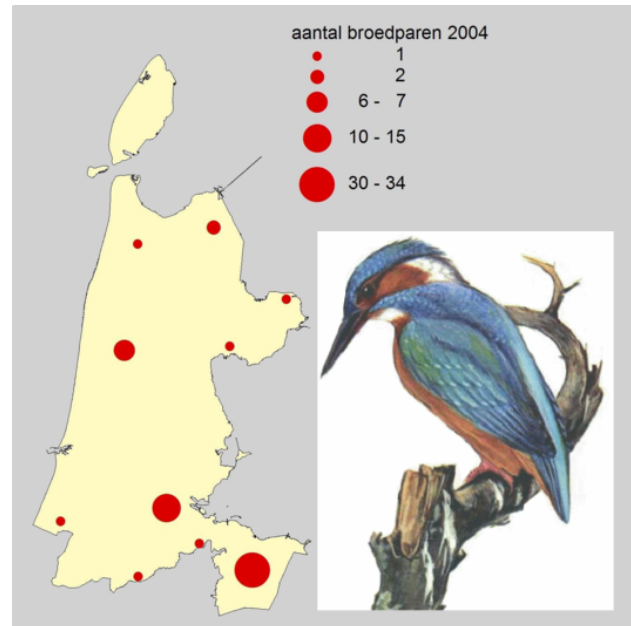
- a. in verschillende projecten die (tot voor kort) op gronden van andere eigenaren (m.n. terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties) zijn uitgevoerd, is sprake van een toegenomen kennis van beheersmaatregelen ten aanzien van aandachtsoorten bij de feitelijke beheerders. Dit is bijvoorbeeld het geval bij projecten die de Vlinderstichting in natuurterreinen (duin- en veenweidereservaten) heeft uitgevoerd, en bij het poelenproject voor Kamsalamanders in het Gooi;
- b. soms organiseert de aanvrager een publieksactiviteit of (pers)evenement omtrent een project dat mede door de provincie is gefinancierd. Zo zijn de inspanningen voor de zilveren maan opgenomen in een folder en een tentoonstelling over het Ilperveld. Ook Landschap Noord-Holland organiseert regelmatig publiciteit rondom projecten die mede door de provincie zijn gefinancierd. Zulke activiteiten vergroten de bekendheid van de subsidieregeling en het belang van soortenbeleid.

IJSVOGELPROJECTEN

De provinciale projecten hadden tot doel om het aantal broedlocaties te vergroten door het aanleggen van ijsvogelwanden of het omhalen van bomen met een stevige wortelkluit. Daarnaast is ook aandacht besteed aan voorlichting, monitoren en het betrekken van vrijwilligers bij het beheer.

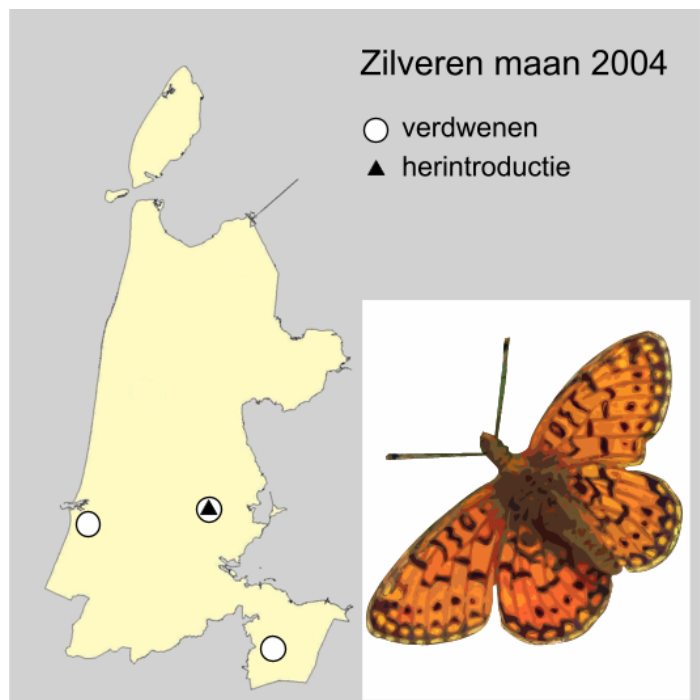
De IJsvogelprojecten zijn gestart in het Gooi, waar in 20 geschikte terreinen in totaal 42 IJsvogelwanden zijn aangelegd. Dank zij de maatregelen zijn in 75% van de terreinen de wanden bezet. De populatie broedende IJsvogels in het Gooi is hierdoor met ca. 30% gestegen. Inmiddels dragen vele vrijwilligers bij aan monitoring en onderhoud van de IJsvogelwanden.

Naar aanleiding van de successen in het Gooi zijn er op dit moment circa 235 ijsvogelwanden beschikbaar in Noord-Holland, verdeeld over 40-50 verschillende terreinen. Zo'n 60% van de wanden is aangelegd met subsidiegeld dat door de regeling beschikbaar is gesteld. De overige wanden zijn naar aanleiding van de provinciale projecten op eigen initiatief aangelegd. Anno 2004 kan aan de hand van tellingen en schattingen ervan worden uitgegaan dat in de provincie circa 50 paar ijsvogels hebben gebroed, waarvan 30% in de aangelegde wanden.

ZILVEREN MAAN

De Zilveren Maan behoort tot de provinciale aandachtsoorten welke onlangs uit Noord-Holland zijn verdwenen. Naar aanleiding van het soortenbeleid is vanaf 1999 intensief onderzoek verricht naar de habitatgeschiktheid in Noord-Holland. In 2001 is de Zilveren Maan in het Ilperveld uitgezet en werd hier het beheer aangepast. Ondanks de maatregelen en de gunstige potenties voor Zilveren Maan is de herintroductie in het Ilperveld geen succes geworden. In 2002 werd slechts een enkele nakomeling aangetroffen en nadien is de soort niet meer in het Ilperveld gesignaleerd. Toch heeft het uitzetten van de Zilveren Maan wel effect gehad: in 2005 is de soort in het Twiske aangetroffen, dicht bij de westrand van het Ilperveld. Momenteel wordt op eigen initiatief onderzocht hoe beheer en biotoopeisen het best op elkaar kan worden afgestemd. Mogelijk kan dit in de toekomst leiden tot een stabiele populatie in de provincie.

4. Uitvoering van de regeling

In dit hoofdstuk beschrijven we de bevindingen ‘uit het veld’ ten aanzien van de uitvoering van de regeling. Dat wil zeggen: we geven weer wat hierover uit enquêtes en gesprekken naar voren is gekomen. De conclusies en aanbevelingen die wij daaraan als schrijvers verbinden, zijn opgenomen in hoofdstuk 5.

4.1 Regelingsbepalingen

Kunnen de aanvragers uit de voeten met de subsidiebepalingen in de Deelverordening? Daarover gaat deze paragraaf. Hierbij is het goed om te weten dat er in de eerste jaren van de regeling, die tot en met 2003 werd uitgevoerd door de beleidsafdeling (WNLO) van de provincie, bij de toetsing van projecten soms wat minder streng is gekeken naar de bepalingen in de Deelverordening. Met de overheveling van de uitvoering naar de (nieuwe) afdeling Subsidies in 2004 (scheiding tussen beleid en uitvoering) is daarin verandering gekomen. Sindsdien worden aanvragen consequenter getoetst op de vraag of zij voldoen aan alle regelingsvoorwaarden. De striktere uitvoering heeft (althans in de beleving van de aanvragers) met name effect gehad op de volgende aspecten:

- alleen de eigenaar of duurzame gebruiker van het terrein waar het project zich afspeelt (de feitelijke beheerder dus), kan voor subsidie in aanmerking komen. Een andere partij kan eventueel wel de aanvraag indienen en/of het project uitvoeren, mits de eigenaar verklaart de projectresultaten in stand te zullen houden;
- er is een sterker accent op uitvoering komen te liggen. Projectonderdelen die niet direct zijn gericht op uitvoering (zoals onderzoek en planvorming) worden strenger getoetst op hun nut en noodzaak;
- alleen vreemde arbeid is subsidiabel, in beginsel niet de eigen arbeid van de aanvragende organisatie.

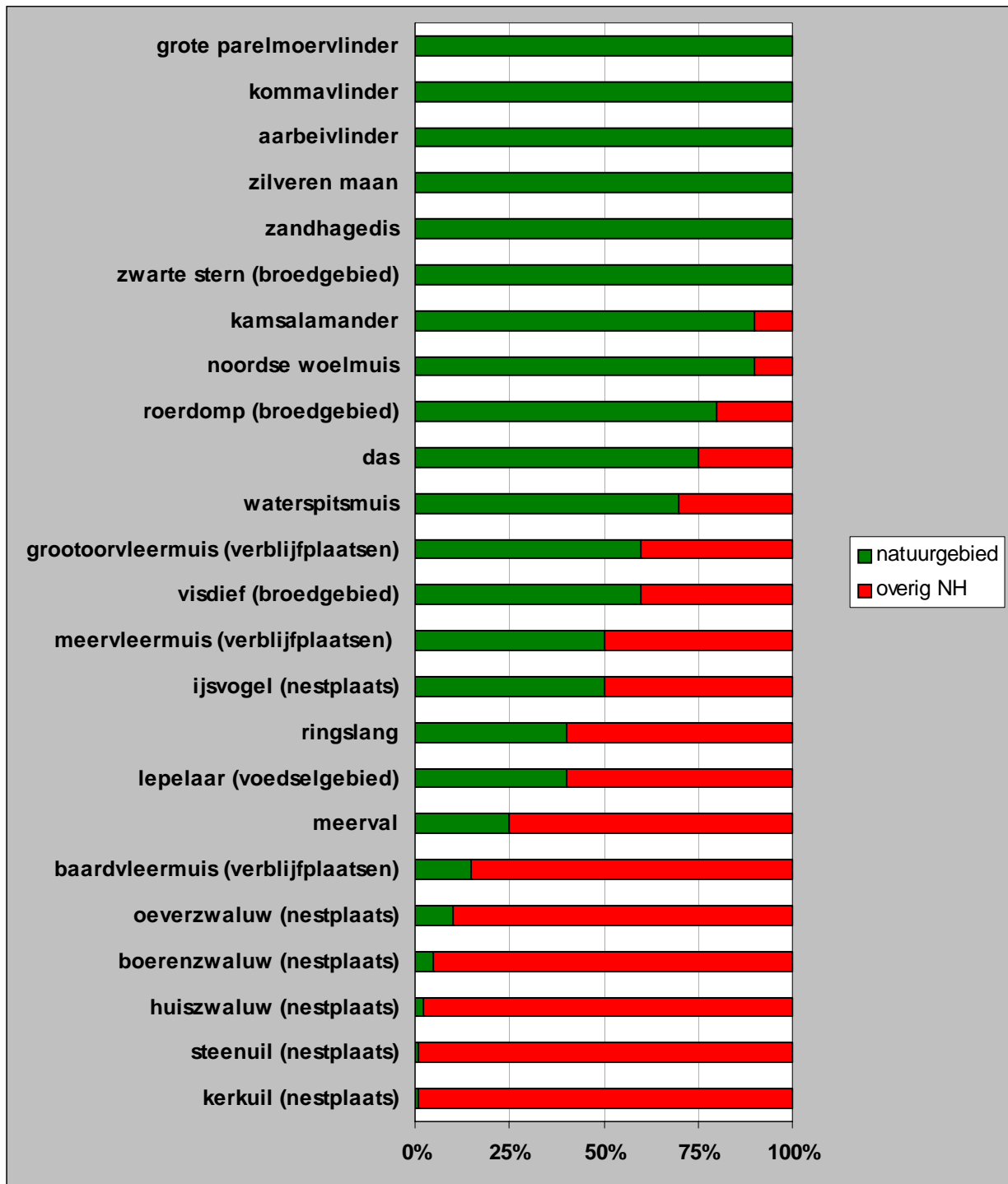
Hierna lopen we themagewijs de regelingsonderdelen langs waarover in de evaluatie opmerkingen zijn gemaakt.

Lijst van prioritaire soorten

De lijst van prioritaire soorten is al een paar jaar niet bijgesteld, maar lijkt niettemin goed aan de verwachtingen te voldoen: de meerderheid van de geënquêteerden kan er goed mee uit de voeten. Toch is er ook belangrijk commentaar, dat pleit voor een heroverweging van de soortenlijst:

1. Sommigen vinden dat een aantal soorten ondervertegenwoordigd is in de provinciale lijst. Het gaat dan om planten (geheel afwezig), insecten en vissen; van beide laatste groepen is een relatief bescheiden aantal soorten opgenomen. De provincie geeft aan dat het ontbreken van plantensoorten is ingegeven door twee overwegingen:
 - in Noord-Holland vloeide het soortenbeleid destijds voort uit het provinciale faunabeleid;
 - het idee was dat planten het vooral moeten hebben van adequaat beheer en niet zozeer van eenmalige stimuleringsmaatregelen.
2. De soortenlijst is nu vrij breed en bevat relatief veel soorten die vooral in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) voorkomen. Uit figuur 3 blijkt dat meer dan de helft van de soorten voor meer dan 50% in natuurgebieden voorkomt. Bijna 45% van het totaal bestede budget (ca € 230.000,-) is besteed aan soorten die zelfs voor meer dan 75% voorkomen in natuurgebieden. Daarmee bestaat het risico dat de toepassing van de

regeling, vooral in geval van biotoopgerichte projecten, overlapt met het PEHS-(gebieden)beleid en met de toepassing van het landelijke Programma Beheer, de subsidieregeling Effectgerichte maatregelen (EGM) uit het Overlevingsplan Bos en Natuur (OBN) en het landelijke en provinciale waterbeleid. Hierdoor moet steeds scherp worden beoordeeld welke activiteiten tot de reguliere verantwoordelijkheid van de terreineigenaar behoren of uit andere bronnen kunnen worden gefinancierd.

Figuur 3. Procentuele aanwezigheid binnen en buiten natuurgebied van de soorten van de provinciale lijst

Wat betreft de gerichtheid op soorten, c.q. op biotopen treffen we twee meningen aan:

- a. een grotere aandacht voor biotoopbeheer is gewenst, zij het met een scherp oog voor overlap met nationale regelingen. Soorten kunnen juist een belangrijke 'signaalfunctie' hebben voor de biotoopkwaliteit. In deze zin kan het soortenbeleid het gebiedenbeleid juist goed aanvullen;
- b. een scherper onderscheid tussen soorten- en gebiedenbeleid. Bijvoorbeeld door de soortenlijst dusdanig aan te passen dat deze duidelijk aanvullend is op het gebiedenbeleid en zich ten aanzien van een aantal soorten vooral richt op gebieden buiten de PEHS en op kleinschalige projecten en plaatselijke vrijwilligersgroepen.

De minister van LNV heeft inmiddels kenbaar gemaakt dat in het nieuwe soortenbeleid de aandacht sterker zal worden gericht op leefgebieden en groepen van soorten die met deze leefgebieden samenhangen (*Nieuwe strategie soortenbeleid 2005*). En hoewel de provincies een sleutelrol krijgen in het nieuwe soortenbeleid, vermindert daarmee de speelruimte voor andere typen soortenbeleid.

Minimum-projectkosten

Hoewel driekwart van de geënquêteerden aangeeft goed te kunnen werken met de ondergrens van € 2.500,-, komt hierop in de aanvullende interviews veel commentaar: allerlei stimulerende kleine projecten, die soms grote effecten kunnen hebben, vallen nu buiten de boot. Er wordt gesuggereerd om een deel van het budget te reserveren voor 'kleine' projecten. Als de regeling wat efficiënter wordt uitgevoerd, kan de ondergrens ook over de hele linie wel omlaag, vinden anderen; de standaard-uitvoeringskosten per project tikken dan minder hard aan.

Alleen feitelijke beheerder kan aanvragen

Een kwart van de geënquêteerden geeft aan, hiermee niet uit de voeten te kunnen. De Vlinderstichting geeft aan dat de regeling minder aantrekkelijk is geworden voor organisaties die op andermans grond een project willen aanvragen. Zij vreest dat er minder projecten van de grond komen als de terreineigenaar het initiatief moet nemen. Omdat provinciale soortenbescherming lang niet bij alle terreinbeheerders prioriteit heeft, neemt de Vlinderstichting hier vaak het initiatief. Landschap Noord-Holland (afdeling Landschapsbeheer) geeft juist aan dat er ten opzichte van de eerdere situatie weinig is veranderd. Er moeten immers toch altijd afspraken worden gemaakt met de feitelijke beheerder/eigenaar.

Agrarische natuurverenigingen nemen op dit punt een aparte plek in, omdat die kunnen worden gezien als een vereniging van eigenaren of gebruikers.

Subsidiepercentage en medefinanciering

Voorop staat dat de subsidieregeling als zodanig bijna alle uitgevoerde projecten heeft gestimuleerd (zie ook § 3.1). Driekwart van de geënquêteerden vindt de subsidie toereikend. Eveneens driekwart heeft het project volgens planning en kwalitatief goed kunnen uitvoeren. Een kwart heeft op de uitvoering moeten bezuinigen of had andersoortige problemen met het als te laag ervaren subsidiepercentage (bijv. veel tijd kwijt met aanvullende fondswerving).

Eenderde van de geënquêteerden vindt het subsidiepercentage (in beginsel 50%) te laag. Hierbij worden de volgende overwegingen genoemd:

- het vinden van cofinanciering voor soortenbescherming wordt steeds lastiger. Eenderde van de geënquêteerden heeft dit niet eens geprobeerd en heeft de resterende kosten uit eigen middelen betaald;
- financiering van integrale projecten, die naast de uitvoering van maatregelen ook onderzoek, planvorming, monitoring en evaluatie omvatten, wordt steeds lastiger. De

provincie financiert in veel gevallen alleen 50% van de feitelijke uitvoeringskosten (zie ook verderop).

Alleen vreemde arbeid subsidiabel

De provinciale Deelverordening stelt wel arbeid of diensten van derden subsidiabel, maar doorgaans niet de kosten van eigen personeel (van de aanvragende organisatie). Voor overheden en overheidsorganisatie is dat logisch en niet problematisch, maar wel voor particuliere organisaties die het project graag met eigen personeel willen uitvoeren.

Onderzoek, planvorming, monitoring en evaluatie steeds lastiger subsidiabel

Zoals eerder opgemerkt, is er een steeds sterker accent komen te liggen op (subsiëring van) concrete uitvoering van maatregelen. Dat past ook bij de provinciale bedoelingen: er moeten bij voorkeur concrete en doelmatige projecten worden uitgevoerd. Toch leidt dit accent bij een aantal aanvragers tot kritiek en problemen:

- a. bij integrale projecten passen het voortraject (onderzoek, planvorming) en het natraject (monitoring en evaluatie) niet in de regeling. Onderzoek en planvorming kunnen echter soms een belangrijke bijdrage leveren aan een effectieve bescherming, aan de kennis van plaatselijke beheerders en aan de motivatie om de projecten duurzaam te beheren en op eigen initiatief ter hand te nemen. Monitoring en evaluatie leveren een belangrijke bijdrage aan de kennis over te nemen maatregelen en over de besteding van provinciale middelen;
- b. de regeling dreigt hiermee alleen nog projecten te stimuleren die relatief risicoloos (resultaat gegarandeerd) en weinig vernieuwend zijn;
- c. de regeling is voor sommige 'integrale' aanvragers onaantrekkelijk geworden. Zo heeft de Vlinderstichting besloten dit jaar geen aanvragen meer in te dienen. Ook de andere landelijke PGO's zijn in Noord-Holland niet (meer) vertegenwoordigd als aanvrager. Zo wordt de landelijke soortenkennis slecht benut. Dit terwijl uit de landelijke evaluatie juist blijkt dat de activiteiten van een soortbeschermd organisatie als de Vlinderstichting een gunstig effect hebben op de uitvoering van het soortenbeleid;
- d. Noord-Holland heeft hierin eigen keuzen gemaakt. Dat is legitiem, maar het kan ook anders. Andere uitersten zijn bijvoorbeeld Brabant, Limburg en Flevoland, die eigen meerjarenprogramma's hebben opgesteld met veel eigen geld en waarmee brede projecten (van planvorming tot evaluatie) worden gestimuleerd;
- e. als de provincie benieuwd is naar de natuureffecten van de gesubsidieerde projecten, dan verdient het overweging om monitoring verplicht te stellen. Effect- en nulmeting zouden dan echter ook subsidiabel moeten worden gesteld. Hierbij is het van groot belang om onderscheid te maken tussen proefmaatregelen en experimentele maatregelen enerzijds, en reguliere maatregelen anderzijds. Gedacht kan worden aan een vast percentage van de aangevraagde gelden (bijvoorbeeld 10%) dat aan monitoring moet worden besteed. Dit percentage kan worden verhoogd als het om experimentele maatregelen gaat of om proefmaatregelen waarover de provincie meer zou willen weten.

Bij de wens tot monitoring wordt tegelijk opgemerkt dat dit nog niet zo eenvoudig in de regeling op te nemen is. Er moet goed worden nagedacht over de vraag (a) wanneer en hoe lang er dan moet worden gemonitord, (b) wie dit moet doen, en (c) hoe de financiering hiervan gestalte zou moeten krijgen: zowel aanvrager als financier willen het project in financiële zin immers liefst zo snel mogelijk afhandelen.

Beoordeling aanvragen

Alle respondenten van de enquête zijn tevreden over de beoordeling van hun aanvraag door de provincie. Dit komt overeen met het feit dat er nooit een beroepsprocedure is geweest voor beschikkingen onder deze regeling.

4.2 Sturing op soorten en aanvragers

Sturing op soorten

Doordat Noord-Holland heeft gekozen voor een tenderregeling, is eigenlijk alleen de soortenlijst sturend voor de gehonoreerde projecten; verder is de provincie geheel aangewezen op wat er binnenkomt. Hoewel de verdeling van het budget over soorten en soortgroepen redelijk in balans lijkt, is er voor soorten als das en meerval vanaf 2000 nauwelijks iets gebeurd. Omgekeerd is er, mede dankzij de inspanningen van de Vlinderstichting, relatief veel geld voor vlinders en libellen uitgetrokken. Daar komt bij dat de bemoeienis van de provinciale ecologen sinds 2004 (scheiding beleid en uitvoering) is verminderd.

Voor een sterkere sturing door de provincie worden twee mogelijkheden genoemd:

- aanstellen of vrijstellen van een soort aanjager/makelaar die bepaalde projecten (die de provincie graag uitgevoerd ziet) in het veld 'sondeert' of zelfs bepaalde partijen actief uitnodigt om een aanvraag in te dienen. Deze strategie kan overigens wrevel oproepen als een deel van die aanvragen vervolgens wordt afgewezen wegens budgettekort, of indien de schijn van een voorkeursbehandeling kan ontstaan;
- meer opdrachtgericht werken en partijen actief uitnodigen om offerte uit te brengen, of om de partijen te verplichten om de aanvragen financieel beter te onderbouwen, op basis van meerdere offertes. Dit vergt een bijstelling van de regeling, zowel van de subsidievragers als van de subsidieverlener. Indien er een verschuiving optreedt van subsidies naar opdrachten, c.q. offertes, dan loopt dit bij de provincie via een ander budget. Er ontstaat concurrentie en mogelijk een voordeelpositie van partijen met een andere BTW-status. De provincie zou ook een deel van het budget kunnen inruimen voor opdrachten die te maken hebben met experimentele herstelmaatregelen, vooral als er weinig vooraf bekend is over het effect van de maatregelen. Overigens zou zo'n regelingswijziging de uitvoeringslast van de regeling wel groter en complexer maken.

Sturing op kwaliteit

Het bovenstaande gaat vooral over de balans tussen, c.q. prioriteiten in te bevorderen soorten. Daarnaast is een sterkere sturing op kwaliteit denkbaar. In tegenstelling tot de subsidieregeling kleine landschapselementen vindt er geen controle in het veld plaats, noch van de uitgevoerde maatregelen, noch van de natuurresultaten. De aanvrager moet hierover weliswaar rapporteren (de laatste betaling volgt pas na indiening van een rapportage), maar niet zelden beperkt deze zich tot de constatering dat de maatregelen zijn uitgevoerd. Soms worden er in een later stadium wel enkele monitoringsgegevens toegestuurd.

De indruk bestaat dat de meeste projecten goed worden uitgevoerd en tot resultaat leiden, maar zonder steekproefsgewijze veldcontroles of veldbezoeken is dit niet verifieerbaar. Een dergelijke controle moet vooral gezien worden in het licht van de doelbereiking: hebben de bestede gelden geleid tot een vooruitgang van de soorten waarvoor de regeling bedoeld was? Om de uitvoeringslast niet al te groot te maken, is het denkbaar dat bepaalde projecten in het veld worden bezocht en/of gecontroleerd. De controle of het veldbezoek is vooral gericht op maatregelen die een experimenteel of proefmatig karakter hebben, of op maatregelen waaraan zeer hoge kosten zijn verbonden. De effectiviteit van het provinciale soortenbeleid en de

wederzijdse betrokkenheid tussen de provincie en de uitvoerders kan hierdoor worden vergroot.

Bij projecten waar geen controle plaatsvindt, zoals goedkope projecten of projecten gericht op het uitvoeren van reguliere maatregelen, kan worden volstaan met een beknopte effectrapportage van de aanvrager. Aard, aantal en kosten van de maatregel, alsmede de bereikte resultaten, worden hierbij gestandaardiseerd aangeleverd.

Sturing op aanvragers

Opvallend is dat er onder de aanvragers nauwelijks particulieren en weinig plaatselijke vrijwilligersgroepen zijn. Wellicht is de regeling daar niet goed bekend en/of is de subsidie-ondergrens te hoog. De deelname van 'ondervertegenwoordigde' doelgroepen zou kunnen worden vergroot door een gerichte benadering (zie terug) en/of een betere promotie van de regeling (zie hierna). Dit vergt echter eerst een afweging welke aanvullende soorten en doelgroepen de provincie precies zou willen betrekken.

Overigens wijst Landschap Noord-Holland erop dat lang niet alle vrijwilligersgroepen een dermate hoge organisatiegraad hebben dat zij aanvraag en uitvoering zelf helemaal ter hand kunnen nemen. Hier blijft waarschijnlijk toch (ook) een rol voor andere organisaties.

Communicatie en promotie

De bekendmaking van de regeling geschiedt tot dusverre bescheiden: de provincie schrijft jaarlijks een brief aan relevante partijen en zet een artikel in het Noord-Hollands Weekbericht (provinciaal bulletin). Daarnaast staat alle informatie (incl. Deelverordening, aanvraagformulier en Vaak Gestelde Vragen) op de provinciale website. Soms organiseert een aanvrager een happening bij de uitvoering van werken, maar de provincie zelf organiseert zoiets nooit. Als de provincie de deelname van bepaalde groepen of organisaties wil vergroten, is bredere of juist gerichte promotie van belang. Daarnaast zouden, analoog aan de regeling voor kleine landschapselementen, vaker persactiviteiten kunnen worden ontplooid. Er zijn voldoende projecten met voor het publiek aansprekende soorten.

Verder wordt opgemerkt dat het goed zou zijn om in de communicatie naar (potentiële) aanvragers ook op te nemen:

- informatie over andere subsidieregelingen, zoals de landelijke regeling Effectgerichte Maatregelen (EGM);
- informatie over (andere) natuurprojecten in Noord-Holland, zoals ecologische verbindingen.

Vaak zijn plaatselijke groepen of particulieren hiervan onvoldoende op de hoogte.

4.3 Uitvoeringsmodel

Uitvoeringsefficiëntie

In de evaluatie 2003 van de subsidieregeling voor kleine landschapselementen zijn verschillende provinciale subsidieregelingen onderling vergeleken op hun uitvoeringskosten. De regeling soortenbescherming lijkt daar een relatief ongunstige efficiëntie te hebben: een provinciaal uitvoeringsbeslag van 50 uur per aanvraag, ofwel 10 uur per bestede € 1.000,- subsidie. Bij een all-in uurtarief van €80,- zou dat een overhead van 40% zijn.

De destijds ingeschatte urenbesteding lijkt aan de hoge kant. De medewerkster Subsidies heeft aangegeven 300-350 uur per jaar aan de behandeling van aanvragen kwijt te zijn. Daarbij komen nog de uren van betrokken collega's en van de beleidsafdeling. Het gaat dan om alle uren voor beleidsvoorbereiding en uitvoering: periodiek aanpassen soortenlijst en

deelverordening, bekendmaken openstelling, actualiseren website, rapporteren aan LNV, beoordelen aanvragen, correspondentie met aanvragers, bevoorschotting, eindafrekening etc. Gesteld dat de uitvoering van de regeling 500 uur per jaar kost, dan halveren de eerder genoemde getallen tot 500 uur à € 80,- = € 40.000,- om € 113.445,- subsidiegeld weg te zetten. Dat is 35% van de omzet aan projecten of 26% van het totale jaarbudget (van provincie en LNV). Dat is geen controversieel percentage. Wel zijn – gezien het relatief geringe aantal aanvragen – de gemiddelde uitvoeringskosten per aanvraag (25 uur, ofwel ca € 2.000,-) aan de hoge kant.

Uitvoering delegeren naar andere organisatie?

Hoewel het merendeel van de geënquêteerden tevreden is met de uitvoering door de provincie, gaan er ook stemmen op om de regeling te delegeren of mandateren aan een andere organisatie. Hierbij wordt enkele malen Landschap Noord-Holland genoemd.

Vóór delegeren pleiten de volgende argumenten:

- het Landschap heeft ervaring: het voert zoals gezegd nu ook de subsidieregeling voor kleine landschapselementen (ook een tenderregeling) uit;
- het Landschap heeft, vooral vanuit de Landschapsbeheer-historie, veel veldkennis, veel contacten met plaatselijke groepen en een sterke motivatie voor natuurbeheer;
- het Landschap heeft sinds kort een afdeling Onderzoek, die de ecologische verantwoording gestalte kan geven en kan begeleiden;
- sommige aanvragers verwachten hier meer inhoudelijke betrokkenheid en uitwisseling van ideeën over ingediende projecten te ontmoeten.

Tegen delegeren worden de volgende argumenten genoemd:

- anders dan bij de landschapselementenregeling is het Landschap hier zelf een belangrijke subsidie-aanvrager. Er moeten dus maatregelen worden getroffen om (de schijn van) belangenverstremgeling te voorkomen; zo kent de regeling kleine landschapselementen een grotendeels externe toetsingscommissie;
- delegeren staat haaks op landelijke discussie, waarbij de combinatie van provincie en de PGO's als ideaal wordt beschouwd voor het soortenbeleid.

Inmiddels heeft het Landschap zelf aangegeven dat het – vanwege het risico van belangenverstremgeling – geen centrale uitvoerdersrol ambieert. Wel is het Landschap in voor een eventuele rol als ‘makelaar’ of consultant.

Uitvoeringsmodellen

Uit de enquêtes en interviews komen verschillende scenario's voor de toekomstige uitvoering van het soortenbeleid naar voren, en wel op vier aspecten van de regeling:

1. Inhoudelijk zijn er drie keuzen:
 - verder werken met een brede soortenlijst;
 - de soortenlijst zelfs nog verder verbreden met soort(groep)en die nu ondervertegenwoordigd zijn (planten, vissen, insecten);
 - de soortenlijst beperken tot de prioritaire soorten buiten de PEHS.
2. Qua type projecten zijn er ook twee keuzen:
 - regeling beperken tot zeer praktische projecten;
 - ook meer integrale projecten (incl. onderzoek, planvorming, monitoring en evaluatie) stimuleren.
3. Wat betreft aansturing zijn er vier keuzen (die elkaar overigens niet geheel uitsluiten):
 - verder werken met een tenderregeling;
 - de aanvragen sterker sturen door partijen actief uit te nodigen een aanvraag in te dienen;

- een deel van het budget reserveren voor provinciale ‘opdrachten’;
 - voor een deel van de soorten meerjarenafspraken maken (‘prestatieovereenkomst’).
4. Ook in de uitvoering zijn er drie keuzen:
- de uitvoering geheel bij de provincie laten;
 - de uitvoering ligt bij de provincie, maar er wordt een externe ‘projectmakelaar’ aangesteld;
 - de uitvoering wordt geheel gedelegeerd aan een andere organisatie, zoals Landschap Noord-Holland.

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk beschrijven we puntsgewijs de conclusies en aanbevelingen van de evaluatie van de Noord-Hollandse subsidieregeling soortenbescherming.

5.1 Conclusies

1. De regeling is op de volgende onderdelen een *succes*:

Aantal en aard van de aanvragen

- De regeling heeft een flink aantal aanvragen opgeleverd (tussen 2000 en 2004 precies 100), elk jaar meer dan er uit het beschikbare budget kon worden gehonoreerd. In totaal zijn 77 projecten van 31 aanvragers gehonoreerd.
- Er is breed ingezet op een groot aantal soorten van de provinciale lijst (prioritaire soorten); de spreiding van projecten over de soorten blijkt vrij goed. Wel ligt er een relatief zwaar accent bij vogels (ruim 40% van het bestede budget) en bij soorten van moerassige omstandigheden (naast riet- en moerasvogels ook soorten als noordse woelmuis, kamsalamander, ringslang en zilveren maan). Gezien de fysisch-geografische indeling van Noord-Holland – veel oppervlak aan water, moeras en polder – is dit laatste accent overigens goed verklaarbaar.

Effect van de regeling

- De spreiding onder de aanvragers is behoorlijk en bestaat uit een brede schakering van overheden, natuurorganisaties, vrijwilligersgroepen, agrarische natuurverenigingen en particuliere stichtingen. Twee organisaties hebben voor relatief veel projecten subsidie aangevraagd: Landschap Noord-Holland (vooral het voormalige Landschapsbeheer) en de Vlinderstichting.
- De regeling heeft de realisatie van een groot aantal projecten versneld; zowel voor reeds bestaande projecten waarvoor al een plan was ontwikkeld, als voor projecten die op initiatief van de regeling zijn opgestart. Ook blijkt dat een groot deel van de projecten zonder de provinciale subsidieregeling niet, of niet op deze manier, zou zijn gerealiseerd.
- Van een deel van de projecten is bekend dat de feitelijke natuureffecten gunstig zijn; dit blijken vooral projecten te zijn waar de resultaten van de uit te voeren maatregelen goed zijn te voorspellen. Verschillende diersoorten hebben duidelijk geprofiteerd van de regeling en zijn als gevolg van gepleegde maatregelen toegenomen: kerkuil, steenuil, ijsvogel, roerdomp, zandhagedis, kamsalamander en ringslang.

Toekenning en uitvoering

- De aanvragers zijn op veel punten tevreden over de regeling en vinden de beoordeling van aanvragen rechtvaardig. Voor zover bekend zijn er bij de regeling nooit bezwaren ingediend.
- De aangevraagde maatregelen van de toegekende projecten zijn over het algemeen goed en conform de planopzet uitgevoerd.

2. De regeling verdient op de onderstaande onderdelen *verbetering*:

Doelbereiking en monitoring

- Van een grote groep projecten zijn de feitelijke natuureffecten, zowel op korte als op lange termijn, onbekend. Het natuursucces van de provinciale regeling is hier dus (nog) niet duidelijk. Bij deze projecten behoren ook maatregelen met een hoog kostenaspect (€10.000,- of meer). Deze onduidelijkheid treedt op omdat de regeling monitoring niet expliciet subsidieert, waardoor monitoring soms niet plaatsvindt of weinig planmatig verloopt. Voorts kent de regeling geen verplichting tot monitoring en/of rapportage over de bereikte natuurresultaten. Daarnaast maakt de regeling op grond van de aanwezige kennis en het te verwachten natuursucces geen onderscheid in reguliere of meer experimentele maatregelen.
- In het beleid is niet duidelijk vastgelegd wat de meerwaarde van monitoring kan zijn voor de regeling, zoals verbetering van de aard of locatie van de maatregelen, kennisvergroting of de effectiviteit in termen van aantallen en soorten.

Samenstelling soortenlijst

- De regeling dekt momenteel een kleine, selecte groep van aandachtsoorten, voortvloeiend uit het provinciale faunabeleid. Een aantal aanvragers ziet aanvulling van de lijst met landelijk bedreigde soorten als zeer gewenst. In dit opzicht worden verschillende insectengroepen en poldervissen genoemd; daarnaast worden ook plantensoorten in de huidige regeling gemist.

Bewustwording en voorlichting

- Het aandeel van projecten in de sfeer van voorlichting en bewustwording is zeer bescheiden gebleven; bij het grote publiek is de regeling daardoor minder bekend.
- Er zijn relatief weinig aanvragers uit kringen van particuliere grondeigenaren (boeren, burgers en buitenlui), agrarische natuurverenigingen en plaatselijke vrijwilligersgroepen.

Uitvoering en toekenning

- De subsidievoorwaarde dat alleen de terreineigenaar of -gebruiker kan aanvragen, stuit in de praktijk soms op problemen. Organisaties als vrijwilligersgroepen, maar ook Landschap Noord-Holland en de Vlinderstichting voeren bij uitstek projecten uit op andermans gronden. Niet zelden gaat het hier om een reeks van kleine maatregelen die afzonderlijk niet voor subsidie in aanmerking komen.
- Het vereiste minimum aan subsidiabele kosten (€ 2.500,-) blijkt bij sommige aanvragers (zoals vrijwilligersgroepen) een drempel te vormen om kleine uitvoeringsgerichte projecten in te dienen.

5.2 Aanbevelingen

Op grond van de conclusies uit de evaluatie formuleren we hierna aanbevelingen die de uitvoering en de kwaliteit van het provinciale soortenbeleid kunnen verbeteren. Daarbij is gekeken naar de provinciale regeling en naar de ervaringen met landelijke soortgerichte regelingen.

Monitoring natuureffecten

- Het ontbreken van gegevens over de feitelijke natuurresultaten is niet langer verdedigbaar in een tijd waarin ook het natuurbeleid steeds meer op resultaten wordt afgerekend. Met name voor maatregelen waarbij het resultaat niet goed of moeilijk voorspelbaar is (proefmaatregelen en experimentele maatregelen), en waarbij de effectiviteit van het provinciale beleid kan worden vergroot, wordt voorgesteld om de monitoring of het begeleiden van vrijwilligers die de monitoring verzorgen, expliciet subsidiabel te stellen.
- Bij het onderbrengen van monitoring in de deelverordening moet goed worden nagedacht over de duur en uitvoering van de monitoring (nulmonitoring, resultaatmonitoring), alsmede over de noodzaak om wel of niet uitvoerig te monitoren. Bij eenvoudige projecten kan worden volstaan met een beknopte en gestandaardiseerde rapportage, die na afloop van het project aan de provincie wordt toegestuurd. Bij meer complexe projecten is veldbezoek en controle/evaluatie van de maatregelen aan te bevelen. Daarnaast is het verstandig om bij sommige projecten de natuureffecten enkele jaren te volgen en dit subsidiabel te stellen.
- Bij soorten die opgenomen zijn in landelijke regelingen kan naar integratie worden gezocht, zowel van subsidiegelden als het opdoen en uitwisselen van kennis. Bij complexe projecten kan ook aan de wetenschappelijke begeleiding worden gedacht.

Aard van de maatregelen

- Ten aanzien van de aard van de maatregelen wordt geadviseerd om de te subsidiëren uitvoeringsmaatregelen bij naam te noemen (in termen van plaggen, bekalken, maaien) en te voorzien van de status 'experiment', 'proef' of 'regulier'. Ook de noodzaak en intensiteit van de monitoring hangen hiermee samen. Hierbij moet uiteraard ruimte blijven voor een invulling van het project (in termen van maatregelen) door de aanvrager zelf. Voor experimentele maatregelen adviseren we om kennis uit te wisselen met landelijk vergelijkbare projecten en/of om de uit te voeren projecten hierbij (ook financieel) te laten aansluiten.

Soortenlijst

- Het is gewenst om de provinciale lijst van prioritaire soorten te heroverwegen, en wel op de volgende punten:
 - zijn de voor Noord-Holland relevante soorten wel goed vertegenwoordigd? Zo ontbreken plantensoorten en zijn bepaalde groepen insecten en vissen niet of zeer beperkt vertegenwoordigd.
 - de soortenlijst toont een sterke overlap (60% van de soorten) met de lijst van landelijke aandachtsoorten uit het Meerjarenprogramma Uitvoering Soortenbeleid en het gebiedenbeleid (Programma Beheer, Regeling Effectgerichte Maatregelen). Het landelijk beleid kent een aparte, relatief forse financieringsstructuur waarmee soorten in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur kunnen worden bevorderd. Hier ligt een fundamentele keuze: wil de provincie sterker inzetten op bundeling met het gebiedenbeleid, zoals ook de minister van LNV voorstelt, of wil de provincie ook – of vooral – inzetten op soorten buiten de EHS, omdat deze niet kunnen profiteren van bestaande geldstromen? Overigens staat de nieuwe 'leefgebieden-benadering' van het ministerie toepassing buiten de EHS niet in de weg – zie ook het onderdeel 'Naar een provinciaal soortenbeleidsplan' verderop;
 - een heroverweging van de soortenlijst dient uiteraard niet met een louter provinciale bril te gebeuren, maar ook met inachtneming van de landelijke en internationale problematiek: welke soorten vergen landelijk en internationaal (Vogel- en Habitatrichtlijn) juist in Noord-Holland extra aandacht?

Actieve sturing op projecten

- Naast aanpassing van de soortenlijst, kan de sturing op soorten worden vergroot door het karakter van een ‘open inschrijving’ (tender) weliswaar te handhaven, maar voor bepaalde soorten actiever te sturen op projecten, bijvoorbeeld door:
 - organisaties actief uit te nodigen om projecten in te dienen;
 - een ‘projectenmakelaar’ te benoemen die actief de provincie in gaat om projecten te stimuleren;
 - een deel van het budget te bestemmen voor opdrachten terwille van bepaalde soorten.
- Ook de sturing op aanvragers en - meer in zijn algemeenheid - de promotie van de regeling kan worden vergroot. Er zijn nu relatief weinig aanvragers uit kringen van particuliere grondeigenaren (boeren, burgers en buitenlui), agrarische natuurverenigingen en plaatselijke vrijwilligersgroepen. De bekendheid van de regeling onder deze groepen kan worden vergroot door deze doelgroepen - voor zover mogelijk - gericht te benaderen, maar ook door een grotere publiciteit rondom de regeling en (nog beter) rondom succesvolle projecten.

Voorlichting

- Tegelijk met het heroverwegen van de soortenlijst zou een inschatting kunnen worden gemaakt welke soorten ook al behoorlijk zijn geholpen met gerichte voorlichting. Dit geldt overigens ook voor onderzoek en planvorming, activiteiten waarvan de effectiviteit per soort(groep) verschilt. Eventueel zou zelfs per soort(groep) kunnen worden vastgelegd welke typen activiteiten uit de trits onderzoek, planvorming, uitvoering en voorlichting het meest gewenst en dus subsidiabel zijn.

Uitvoeringsaspecten

- Hoewel het merendeel van de aanvragers tevreden is over de provincie als uitvoerder van de regeling, zijn er niettemin suggesties gedaan om de regeling elders onder te brengen. Daarbij is enkele malen Landschap Noord-Holland genoemd. Ecologische expertise, veldkennis, een breed netwerk van contacten en enthousiasme voor soortenbescherming kwamen daarbij als sleutelbegrippen naar voren. Hoewel er goede ervaringen zijn met de mandateringsconstructie die provincie en Landschap nu hebben voor de uitvoering van de subsidieregeling kleine landschapselementen, heeft het Landschap aangegeven in dit geval geen uitvoerdersrol te ambiëren. Bij deze subsidieregeling is het Landschap immers zelf een belangrijke aanvrager en bestaat het risico van belangenverstrengeling, of zal dit althans door de buitenwacht als zodanig kunnen worden ervaren. Wel is het Landschap in voor een rol als ‘makelaar’ of consultant, een provinciale aanjager van projecten. Dit model (de provincie blijft uitvoeren, maar versterkt de sturing en aanjaging door aanstelling van een ‘projectenmakelaar’) spoort met de nieuwe LNV-lijn (regierol voor provincies, verbreden maatschappelijke betrokkenheid) en verdient serieuze overweging.
- Door het vereiste minimum aan subsidiabele kosten (€ 2.500,-) kunnen kleine, maar kansrijke projecten buiten de boot vallen, in het bijzonder als het om reguliere maatregelen gaat. Dit probleem kan worden opgelost door de subsidiedrempel te verlagen, maar wellicht ook door kleine aanvragen te bundelen tot een grotere aanvraag. Dit laatste vereist echter wel een meer gecoördineerde aanpak van projecten (zie hierboven).
- Aanvragen van organisaties die zelf geen beheerder zijn kunnen het rendement van de regeling vergroten. Momenteel kan dit alleen als de organisaties de terreineigenaar laten aanvragen en afspraken maken over de uitvoering. Maar het zou ook andersom kunnen: een instemmingsplicht voor de eigenaar/gebruiker bij een aanvraag van een niet-

terreinbeherende organisatie. Uiteraard is hierbij een actieve betrokkenheid van de eigenaar/gebruiker gewenst.

Heroverweging van het budget

- Het provinciale budget voor soortenbeleid is nu vrij bescheiden. Uit de evaluatie blijkt dat er jaarlijks projecten om budgettaire redenen zijn afgewezen. Daarnaast zijn in deze evaluatie aanbevelingen opgenomen die bij opvolging van de regeling een groter budget rechtvaardigen:
 - versterking van de soortenlijst met plantensoorten en met een grotere selectie van soorten uit bedreigde diergroepen als insecten en vissen;
 - een verplichte monitoring van de projectresultaten, die deels ook uit de regeling subsidiabel is;
 - aanstelling van een provinciale ‘projectenmakelaar’ voor een optimale afstemming van beleid en projecten.

Een heroverweging van het beschikbare budget is op zijn plaats.

Naar een provinciaal soortenbeleidsplan

- Hoewel de regeling voor verschillende soorten goede resultaten oplevert, blijkt uit het voorgaande dat een herijking van het provinciale soortenbeleid gewenst is. Net als Zeeland en Brabant zou Noord-Holland een eigen beleidsnota over het soortenbeleid kunnen opstellen. Daarvoor is het nu een goed moment: de landelijke evaluatie van het provinciale soortenbeleid is afgerond en er ligt een LNV-voorstel voor een nieuwe koers in het soortenbeleid, dat de inzet van het ministerie vormt in de onderhandelingen met de provincies voor het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), waarin het soortenbeleid vanaf 2007 een plaats krijgt. De LNV-voorstellen bevatten verschillende elementen die nopen tot een serieuze heroverweging van het provinciale beleid. Bijvoorbeeld:
 - een groter accent op leefgebieden en bijbehorende groepen van soorten. Hiervoor is een provinciale herbezinning nodig op de relatie (qua soorten en instrumenten) tussen soortenbeleid en gebiedenbeleid, en een duidelijke markering van de bijbehorende verantwoordelijkheden en geldstromen;
 - een sterkere relatie met de nationale en Europese wetgeving (Flora- en Faunawet, Vogel- en Habitatrichtlijn). Dit kan gevolgen hebben voor de provinciale soortenlijst, maar ook voor de discussie over het niveau van wettelijk verplichte (en dus niet betaalde) beschermingsmaatregelen;
 - een verbreding van de maatschappelijke betrokkenheid en van de inzet van partijen zoals gemeenten, waterschappen en terreinbeherende organisaties. Deze organisaties kunnen nu gebruik maken van de provinciale subsidieregeling, maar hebben (en krijgen) ook eigen verantwoordelijkheden waar het gaat om soortenbescherming, zeker als tegelijk de koppeling met het gebiedenbeleid wordt versterkt.

In een provinciale beleidsnota kunnen al deze zaken, inclusief de overige aanbevelingen uit dit rapport, een plek krijgen en kan een heldere lijn worden uitgezet voor de komende jaren.

Bronnen

- Bosman, W, Chr. van Turnhout & H. Esselink, 2001. *Effecten van herstelmaatregelen op diersoorten - Eerste versie van Standaard Meetprotocol Fauna (SMPF) en Richtlijnenprogramma Uitvoering Herstelmaatregelen Fauna (RUHF)*. IKC-Natuurbeheer, Ministerie van LNV.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., A.H. Prins, F.G.W.A. Ottburg, M.E.A. Broekmeyer, L.G. Moraal & Th.C.P. Melman 2005. *Geldstromen in het soortenbeleid*. Rapport 408763014 Milieu- en Natuurplanbureau, Bilthoven.
- Lamers, L., M. Klinge & J. Verhoeven, 2001. *OBN Preadvies Laagveenwateren*. Expertisecentrum LNV, Wageningen.
- Natuurbalans 2005*. 2005. Rapport 408763002 Milieu- en Natuurplanbureau. M.m.v. Wageningen Universiteit en Research Centrum, Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling en Rijksinstituut voor Kust en Zee. Bilthoven.
- Nieuwe strategie soortenbeleid*. 2005. Brief aan de Tweede Kamer van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit d.d. 26 september 2005.
- Provincie Noord-Holland, 1997. *Beleidsnota Uitvoeringsprogramma Faunabeleid*. Provincie Noord-Holland, afd. Water & Groen, Haarlem.
- Turnhout, Chr. van, S. Stuijzand, M. Nijssen & H. Esselink, 2003. *Gevolgen van verzuring, vermesting en verdroging en invloed van herstelbeheer op duinfauna*. OBN-basisdocument. Expertisecentrum LNV, Wageningen.

Bijlage 1. Totaaloverzicht aanvragers, projecten en bedragen

Vereniging Natuurmonumenten

Project “zwarte stern viswater” (2003; nr. 2/2314; 2003) (€ 10.876,-)

NV-PWN

Projecten:

- *grootoorvleermuis/baardvleermuis (2001; nr. FNB 432) (€ 3.653,-)*
 - *vleermuisbunker (2004; nr. 2/4203) (€ 2.330,-)*
 - *biotoopverbetering aardbeivlinder (2004; nr. 2/4204) (€ 2.320,-)*
- Totaal €8.303,-.

St. Goois Natuurreservaat

Project: faunapassages Hilversum (2000; nr. FNB 405) (€ 22.689,-)

Kerkuilenwerkgroep Noord-Holland

Projecten:

- *diverse activiteiten werkgroep (2000; nr. FNB 398) (€ 2.914,-)*
 - *kerkuil (2002; nr. 2/273) (€ 7.660,-)*
 - *kerkuil (2003; nr. 2/2311) (€ 4.690,-)*
 - *maken nestkasten etc. (2004; nr. 2/4198) (€ 2.015,-)*
- Totaal €17.279,-

Landschapsbeheer Zuid-Holland

Project Zwarte stern (2000; nr. FNB 404) (€ 5.445,-)

WBE Amstelland

Project Vleermuiselder Amstelpark (2001; nr. FNB 422) (€ 3.004,-)

Recreatieschap Het Twiske

Projecten:

- *biotoop moerasvogels (2001; nr. FNB 424) (€ 5.319,-)*
 - *biotoopherstel moerasvogels 2^e fase (2003; nr. 2/2345) (€ 11.634,-)*
 - *biotoopherstel moerasvogels fase 3 (2004; nr. 2/4200) (€ 11.186,-)*
- Totaal €28.139,-.

Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Amsterdam-Noord

Projecten:

- *ringslang / Noordse woelmuis (2001; nr. FNB 425) (€ 10.437,-)*
 - *meervleermuis / ringslang / ijsvogel / huiszwaluw (2002; nr. 2/280) (€ 6.353,-)*
 - *ecozone Schellingwouderbrug (2004; nr. 2/4211) (€ 24.153,-)*
- Totaal € 40.943,-

Steenuilwerkgroep Noord-Holland

Projecten:

- *bescherming steenuil (2001; nr. FNB 426) (€ 5.672,-)*
 - *steenuilen (2002; nr. 2/659) (€ 3.000,-)*
 - *steenuil (2003; nr. 2/2312) (€ 3.500,-)*
- Totaal € 12.172,-.

Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Osdorp

Project: vleermuishuisvesting (2001; nr. FNB 427) (€ 2.891,-)

Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland

Project: rietvogels / Noordse woelmuis (2001; nr. FNB 428) (€ 18.151,-)

St. De Bovenlanden

Project: natuurvriendelijke oevers / meerval (2001; nr. FNB 429) (€ 6.135,-)

VZZ

Project: vleermuizen kerkzolders (2001; nr. FNB 430) (€ 4.237,-)

Gemeente Langedijk

Projecten:

- *vleermuizenverblijf (2001; nr. FNB 437) (€ 5.672,-)*

- *oeverwaluw – ijsvogel (2002; nr. 2/278) (€ 7.941,-)*

Totaal € 13.613

Gemeente Wieringen

Project: vogelbroedeiland (2001; nr. FNB 438) (€ 18.151,-)

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Project: vleermuisbunkers Bergen (2002; nr. 2/279) (€ 8.000,-)

St. Historisch Goed Loosdrecht

Project: vleermuizen landgoed Eikenrode (2002; nr. 2/394) (€ 3.117,-)

KNNV / Vogelwerkgroep Alkmaar e.o.

Project: ijsvogel (2002; nr. 2/635) (€ 7.388,-)

Gemeente Haarlemmermeer

Project: oeverwaluwwand Toolenburg (2003; nr. 2/2310) (€ 12.500,-)

Vereniging Agrarisch Natuurbeheer De Amstel

Project: uilenproject 2003 (2003; nr. 2/2313) (€ 2.575,-)

Gemeente Texel

Project: muizen Oudeschild II (2003; nr. 2/2381) (€ 3.000,-)

Vereniging Agrarisch Natuurbeheer West-Friesland

Project: biotoop waterspitsmuis (2003; nr. 2/2390) (€ 9.763,-)

Waterleidingbedrijf Amsterdam

Project: aardbeivlinder in de Waterleidingduinen (2004; nr. 2/4205) (€ 6.808,-)

St. De Poelboerderij

Project: natuurlijke oeverwaluwwand (2004; nr. 2/4201) (€ 2.009,-)

Recreatieschap Spaarnwoude

Project: Houtrakkerhoek / Noordse woelmuis (2004; nr. 2/4196) (€ 10.000,-)

Gemeente Bergen

Project: aanleg poelen Vinkenkrocht (2004; nr. 2/4195) (€ 6.580,-)

Vogelwerkgroep Den Helder

Project: steenuil + zwaluwen (2004; nr. 2/4210) (€ 1.825,-)

Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Zuideramstel

Project: ecologische oeverzone 't Kleine Loopveld (2004; nr. 2/4212) (€ 1.837,-)

Provinciale Organisatie voor Sportvisserij

(geen documentatie) (€3.830,-)

Landschapsbeheer Noord-Holland

Projecten:

- *broeihopen ringslang (2000; FNB 400) (€ 11.458,-)*
- *oeverzwaluwwallen (2000; FNB 401) (€ 2.950,-)*
- *winterverblijf vleermuizen (2000; FNB 402) (€ 5.218,-)*
- *studiedag riet-moerasvogels (2000; FNB 403) (€ 14.067,-)*
- *nestgelegenheid visdieren (2000; FNB 406) (€ 8.281,-)*
- *gierzwaluwproject (2000; FNB 408) (€ 15.655,-)*
- *gierzwaluwproject (2001; FNB 423) (€ 7.034,-)*
- *red de ringslang (2001; FNB 431) (€ 9.076,-)*
- *biotoop zandhagedis (2002; 2/277) (€ 4.538,-)*
- *broeihoop ringslang (2002; 2/276) (€ 3.819,-)*
- *winterverblijven ringslang (2002; 2/274) (€ 8.096,-)*
- *oeverzwaluwwand (2002; 2/275) (€ 4.138,-)*
- *ijsvogelwallen (2002; 2/272) (€ 4.546,-)*
- *moerasvogels (2002; 2/373) (€ 2.685,-)*

Totaal 14 projecten en € 101.561,-.

Noord-Hollands Landschap

Projecten:

- *inrichting vleermuisbunkers (2000; FNB 399) (€ 4.720,-)*

Landschap Noord-Holland

Projecten:

- *broeihoop ringslang UNA (2003; 2/2363) (€ 1.105,-)*
- *bosrandbeheer De Zuid 2^e fase (2003; 2/2364) (€ 5.853,-)*
- *broeihoop Diemerzeedijk (2003; 2/2368) (€ 476,-)*
- *biotoop zandhagedis (2003; 2/2370) (€ 8.376,-)*
- *aanleg drie poelen (2003; 2/2372) (€ 4.268,-)*
- *boerenzwaluwnesten (2003; 2/2374) (€ 5.336,-)*
- *roerdompbiotoop Zaanstreek (2003; 2/2375) (€ 5.992,-)*
- *poelenonderhoudsplan het Gooi (2003; 2/2377) (€ 4.796,-)*
- *roerdompbiotoop Twiske fase 4 (2004; 2/4202) (€ 15.000,-)*
- *herstel Tienhovens Kanaal (2004; 2/4199) (€ 4.488,-)*
- *bosrandbeheer De Zuid fase 3 (2004; 2/4197) (€ 5.146,-)*
- *aanpassen poel viaduct Groenendaal (2004; 2/4194) (€ 2.393,-).*

Totaal 12 projecten en € 63.229,-.

De Vlinderstichting

Projecten:

- *zilveren maan / grote parelmoervlinder (2000; FNB 407) (€ 19.806,-)*
- *herintroductie zilveren maan (2001; FNB 433) (€ 4.526,-)*
- *groene glazenmaker fase 1 (2001; FNB 434) (€ 9.094,-)*
- *duinvlinders (2002; 2/269) (€ 9.076,-)*
- *groene glazenmaker fase 2 (2002; 2/267) (€ 4.538,-)*
- *zilveren maan (2002; 2/271) (€ 4.334,-)*
- *beheerskaarten groene glazenmaker (2003; 2/2394) (€ 5.264,-)*
- *uitvoeringsplan herstelbeheer aardbeivlinder (2003; 2/2395) (€ 10.760,-)*
- *leefgebied groene glazenmaker Amstelland (2004; 2/4206) (€ 5.364,-)*
- *herstelbeheer duinvlinders NH (2004; 2/4208) (€ 9.991,-)*

Totaal 10 projecten en €82.753,-.

Bijlage 2. De enquêteresultaten in detail

Verwerkt: 34 enquêtes van 20 aanvragers. Bij soortgelijke of vervolgpjecten van één aanvrager zijn soms meerdere enquêtes ingevuld, die (vanwege hun identieke invulling) als één enquête zijn verwerkt. De vragen 10 tot en met 19 zijn per aanvrager vaak slechts eenmaal beantwoord, de vragen 1 tot en met 9 voor elk project of elke groep projecten.

1. Had u al langer plannen voor aanleg of onderhoud van de elementen waarvoor u subsidie hebt aangevraagd?
 - ja: 30x
 - nee: 4x
2. Heeft de subsidieregeling de uitvoering van uw project versneld?
 - ja: 32x
 - nee: 2x
3. Zou u het project ook zonder subsidie hebben uitgevoerd?
 - ja: 7x
 - nee: 20x
 - weet niet / misschien: 7x
4. Vindt u de subsidie voldoende?
 - ja: 26x
 - ja, ik had ook met een lagere subsidie toegekund: --
 - nee, ik vind dat de subsidie hoger zou moeten zijn: 8x. Hierbij worden percentages tussen 10 en 50% genoemd (ofwel subsidiepercentages tussen 60 en 100%).
5. Is de subsidie voldoende om kwaliteit te kunnen leveren?
 - ja, ik heb het project precies zo kunnen uitvoeren als ik van plan was: 24x
 - nee, ik moest bezuinigen op de uitvoering: 6x
 - anders: 4x, namelijk:
 - sterk afhankelijk van mogelijkheden medefinanciering;
 - subsidie wel voldoende, maar project slecht uitgevoerd;
 - veel eigen geld in moeten steken om kwaliteit te kunnen leveren (zie ook vraag 6)
6. Hoe hebt u de overige projectkosten gefinancierd?
 - uit eigen middelen: 13x
 - met aanvullende subsidie(s): 24x
7. Hebt u nagegaan of het project past in gemeentelijk beleid (landschapsbeleidsplan, bestemmingsplan)?
 - ja: 18x
 - nee: 11x
 - nee, dat hebben anderen voor mij uitgezocht: 2x
 - n.v.t.: 3x
8. Welke concrete natuureffecten heeft uw project opgeleverd?
 - het project is mislukt / niet goed uitgevoerd: 1x
 - het project is goed uitgevoerd, maar de feitelijke natuureffecten zijn (nog) niet bekend / niet gemeten: 13x
 - het project is goed uitgevoerd, maar de natuureffecten stelden teleur: 2x
 - het project is goed uitgevoerd en de natuureffecten zijn gunstig: 17x
 - te vroeg voor beoordeling (project wordt nog uitgevoerd): 1x

9. Als de natuureffecten zijn gevolgd, hoe zijn deze beschikbaar?
- in een rapportage die ook aan de provincie is gestuurd: 9x
 - in een rapportage die (nog) niet aan de provincie is gestuurd: 5x
 - als losse, niet-gepubliceerde meetgegevens: 5x
 - anders: 5x, namelijk:
 - (nog) geen rapportage: 2x
 - project mislukt: 1x
 - monitoring vindt plaats door vrijwillige vogelwerkgroepen: 2x
10. Hoe bent u op de subsidieregeling geattendeerd?
- door een brief van de provincie: 12x
 - door een artikel in de pers: --
 - door het Internet: --
 - ik heb het van anderen gehoord: 6x
 - anders: 4x:
 - door Natuurlijk Platteland
 - door Landschapsbeheer NH
 - door andere contacten met de provincie
11. Vindt u de informatie over de regeling voldoende duidelijk?
- niet gezien: 1x
 - wel gezien, voldoende duidelijk: 20x
 - wel gezien, onvoldoende duidelijk: 1
12. Vindt u het aanvraagformulier voldoende volledig en duidelijk?
- ja: 18x
 - nee: 2x: bij verschil tussen aanvrager (grondeigenaar) en uitvoerder moet duidelijk zijn wie er verantwoordelijk is voor de instandhouding, bijvoorbeeld door de grondeigenaar hiervoor te laten (mee)tekenen
 - weet niet meer (te lang geleden): 2x
13. Kunt u uit de voeten met het criterium dat de minimale projectkosten €2.500,- zijn?
- ja: 17x
 - nee: 5x
14. Kunt u uit de voeten met het criterium dat de aanvrager eigenaar of duurzaam gebruiker van de grond moet zijn?
- ja: 18x
 - nee: 5x
 - weet niet: 1x
15. Is de lijst van prioritaire soorten werkbaar voor u?
- ja: 19x
 - nee: 2x (te weinig aandacht voor planten, vissen, insecten en andere Rode-Lijstsoorten)
 - weet niet: 1x
16. Hebt u de behandeling van uw aanvraag door de provincie als adequaat en rechtvaardig beschouwd?
- ja: 22x
 - nee: --
17. Vindt u de provincie de meest geëigende uitvoerder van een regeling als deze?
- ja: 19x
 - nee: 3x
 - zo nee, welke organisatie suggereert u? LNH (2x), natuurorganisatie.

18. Welke veranderingen in de regeling zouden naar uw idee het effect van de regeling nog kunnen vergroten? (*Hier kon meer dan één antwoord worden aangekruist*)

- meer of duidelijker informatie over de regeling en zijn voorwaarden: 1x
- meer informatie over de prioritaire soorten en hun betekenis: 5x
- extra scholing in soortbescherming: 2x
- een hogere subsidie: 8x
- een lagere ondergrens aan de projectkosten: 4x
- advies en begeleiding bij de uitvoering van het project: 4x
- controle op de uitvoering en de kwaliteit van het uitgevoerde werk: 7x
- anders, namelijk:
 - inhoudelijke deskundigheid bij de beoordeling van aanvragen: 1x
 - systematisch monitoren van de natuureffecten: 2x
 - uitbreiden van de soortenlijst: 1x

19. Hebt u verder nog opmerkingen of suggesties?

- wetslagen project pas te beoordelen na monitoring, evaluatie en verslaglegging. Die onderdelen moeten dan ook integraal (dus subsidiabel) onderdeel van het project kunnen zijn;
- eindafrekening niet laten wachten op meetgegevens, kan soms jaren duren
- financiële verantwoording en afrekening moeten meer op hoofdlijnen kunnen (nu worden soms voor de onmogelijkste dingen betaalbewijzen gevraagd).

Bijlage 4. Kengetallen regeling soortenbescherming Noord-Holland 1997-1999

Tabel 1. Subsidietoekenningen 1997-1999 per soort(groep)*

Soortgroep en soort(en)	In landelijke lijst van prioriteiten?	Landelijk soortbeschermingsplan?	Toegekende bedrag (€)	Percentage van totaal
Zoogdieren			30.820	13
- das	+	+	11.345	5
- otter	+	+	14.030	6
- Noordse woelmuis	+	+	--	-
- waterspitsmuis	-	-	--	-
- vleermuizen	+	+	5.445	2
Vogels			53.212	22
- kerkuil	+	+	--	-
- steenuil	+	+	7.714	3
- oeverzwaluw	+	-	2.133	1
- boerenzwaluw	-	-	--	-
- huiszwaluw	-	-	--	-
- gierzwaluw**	-	-	17.953	8
- ijsvogel	+	-	2.269	1
- roerdomp	+	+	--	-
- lepelaar	+	+	11.345	5
- visdiefje	+	+	8.690	4
- zwarte stern	+	+	3.108	1
Amfibieën en reptielen			74.088	31
- algemeen	-	-	--	--
- zandhagedis	-	-	4.311	2
- (kam)salamander	+	+	41.189	17
- ringslang	+	+	28.588	12
Insecten			69.148	29
<i>Dagvlinders:</i>				
- zilveren maan	+	+	28.879	12
- aardbeivlinder	+	+	--	-
- kommavlinder	+	-	--	-
- grote parelmoervlinder	+	-	28.472	12
<i>Libellen:</i>				
- algemeen	+	+	4.084	2
<i>Bijen en wespen:</i>				
- graafbijen en -wespen			7.713	3
Vissen			10.437	4
- (Europese) meerval	+	-	10.437	4
Totaal soorten 2000-2004			237.705	100
Overige soorten***				
- roofvogels			3.313	
- weidevogels			65.980	
- grauwe ganzen			6.807	
<i>Totaal</i>			<i>76.100</i>	
Totaal 1997-1999			313.805	

* toekenningen die betrekking hebben op meer soorten of soortgroepen, zijn - als de uitgaven niet per soort zijn gespecificeerd - gelijkelijk over de betrokken soorten of soortgroepen verdeeld

** deze soort staat noch op de landelijke, noch op de provinciale lijst van prioritair soorten

*** om de lijst enigszins vergelijkbaar te maken met die voor de periode 2000-2004, zijn de soorten die in de evaluatieperiode niet langer prioritair waren, afgesplitst

Aantal en aard aanvragers

Totaal aantal aanvragen: 49

Aantal gehonoreerde aanvragen: 32

Gemiddeld bedrag per gehonoreerde aanvraag: €9.806,-.

Totaal aantal aanvragers van gehonoreerde aanvragen: 17.

Hiervan zijn 3 overheden en 14 niet-overheden.

Karakter van de aanvragen

Op basis van de beschikbare gegevens is de verhouding grofweg als volgt:

- onderzoek (A): 24%;
- planvorming (B): 33%;
- uitvoering (C): 37%;
- voorlichting (D): 6%.

Hierbij zijn aanvragen die zich op meer dan één terrein afspelen, evenredig over deze terreinen verdeeld. Vanwege tijdgebrek is hiertoe dus geen spuurwerk verricht in de oorspronkelijke begrotingen.

Vergeleken met de jaren 2000-2004 is in de eerste jaren (en dat lijkt ook wel logisch) relatief veel geld gestoken in onderzoek en planvorming. Dat hangt mede samen met een aantal gefaseerde projecten, waar pas in de latere periode is overgegaan tot concrete uitvoering van werken.